

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

Historiae Ecclesiasticae Pars Tertia, Qva Continentvr Hermiae Sozomeni
Salaminij lib. 9. Euagrij Scholastici Epiphanensis lib. 6

Christopherson, John

[Köln], 1569

Hermiae Sozomeni Ecclesiasticae Historiae Liber Septimvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12718

167

HERMIAE SO- ZOMENI ECCLESIA- STICAE HISTORIAE LI- BER SEPTIMVS.

SVFFRIDO PETRO LEOVAR-
dienti Frisio Interprete.

*Quo modo Romanis Barbarorū incurſu pericli-
tantibus Mauia ſuppeticas miſerit, & quidam
ex plebe victoriam reportarint. item quomodo
iūſſerit ſuam vnicuique religionem eſſe liberā.*

CAPVT DI.

Alentem igitur, ad hunc modum ex-
tingui contigit: Barbari porro victo-
ria elati Thraciam vniuersam depo-
pulati sunt, & in ipsa demum subur-
bia Constantinopolis incursiones
fecerunt: Rebus tū in discrimen ad-
ductis ingenti praesidio fuere, primū
pauci quidam ex cōfœderatis Sara-
cenis à Mauia submissi, deinde & ex ipso populo q̄ plu-
rimi: Hi enim, quia Dominica Valētis vxor ipsis ex c̄rario
certum stipendium persoluebat, vt quisque poterat, arma-
ti obuiam hostibus iuerunt, eosq; facto impetu procul ab
vrbe fugauerūt: Gratianus interim vnā cum fratre vniuer-
sum Romanorum Imperium adeptus, cum patruī senten-
tiam non probaret, qua ille pertinaciter istos erat persecu-
tus, qui in religione ab ipso dissenſerant, omnibus ijs, qui
illo viuente Religionis ergo in exilium pulsi fuerant, re-
ditum concessit, legemque tulit, vt quisque liberè quam-
cunque Religionem, quemcunque Coetū vellent, sectare-
tur. exceptis Manichæis Photinianis & Eunomianis.

X

Quo

SOZOMENI HISTOR.

Quomodo Gratianus Theodosium natione Hispanum Imperij consortem sibi adoptarit, & quomodo Orientales ecclesias vniuersas, excepta Hierosolymitana, Hæresis Ariana occuparit. Tum de synodo apud Antiochiam Carie congregata: & de Primatus constitutione tunc facta.

CAPVT II.

DEinde cum perpēdisset sui esse officij, Barbaros, Istri accolas, qui Thracēs & Illyrios infestabāt vindicare, simulq; cogitasset, esse necessarium, subditis suis ad Occidentē sitis subuenire, præsertim Alamānis ibi Gallos affligentibus, imperij consortē Theodosium Sirmij fecit, ex Iberis Pyrenæos montes accolentibus oriundū, Cū domi nobilem, tum rebus in bello sæpius præclare gestis illustrē, adeo vt & antequam ad imperiū adscisceretur, subditorum suffragiis idoneus Principatui iudicatus fuerit: Interim verò adhuc ecclesias Orientales, Hierosolymitana excepta, tenebant Ariani: At Macedoniani, cum cæteri, tum ij maximè, qui degebant Constantinopoli, post inita cum Liberio pacta nō magnopere contendebant cum his, qui Nicæni concilii decreta probabant. Quin etiam oppidatim cum ijs, quasi cum eiusdem opinionis sectatoribus commercia cōsuetudinēq; colebant: At verò post legē à Gratiano promulgatā arrepta impunitatis occasione, non nulli Episcopi eius sectæ inuasērunt ecclesias, quibus sub Valente fuerant exclusi: Atque apud Antiochiam Carie congregati decreuerūt, filiū, nō *ὁμοούσιον*, hoc est, cōsubstantialem, Sed *ὁμιόουσιον*, id est, substantia cōsimilem Patri, sicut antea vocarāt, esse nuncupandum: Ex eo tempore alij segregati priuata cōuenticula fouebāt, alij damnata istorū qui id statuerant cōtentione atq; pugna, ab ijs desererunt, & constantius adhæserunt illis, qui fidem à Nicæno Concilio præscriptam profitebantur: Cæterum inter illos episcopos, qui tum promulgata Gratiani lege ab exilio reuersi sunt, quo imperante Valente fuerant affecti, extiterunt, qui primatum non affectarent, quin potius ei cōcordiam populi præferrent, & Arianae sectæ doctores ob-

testarent.

restaretur, ne se deferent, neue dissensionibus ecclesiam diuellerent, quam vnicam à Deo & Apostolis traditam pertinacia & ambitio in multas distraheret: Huius quidem studij & Eulalius fuit Amasiæ in Ponto Episcopus. Fertur enim post reditum offendisse quendam alium ex Arianis Episcopum præfectum ecclesiæ suæ, esse autem in vniuersum, qui huic auscultarent, ne quinquaginta quidem: sollicitus tamé de farcienda inter omnes vnione, vltro obsecrasset, vt is primatum obtineret, & communi opera ecclesiam gubernaret, quo primatum ipsum haberet quasi præmium seruatae concordiae: Verum ille vt huic nõ obtemperauit, ita ne paucis quidem istis, quos habebat, diu præfutura erat, vt pote quod & hi se reliquis coniunxerint.

De his qui propter sanctum Meletium & Paulinum Antiochienses Episcopos contenderint. & de Iureiurando propter episcopalem sedem facto.

CAPVT III.

EAdem tempestate cum & Meletius ex dictæ legis vigore Antiochiam Syriæ reuersus esset, mira quædam in populo suborta est contetio. Etenim superstite adhuc Paulino, quem Valens Imperator ob pietatem (sicuti diximus) reueritus, exilio multare non ausus fuerat, erant qui Meletium illi in Episcopali sede vellent esse consortem: His dum Paulini fautores refragantur, & Meletij ordinationem, vt per Episcopos Arianos factam, criminantur, qui pro Meletio stabant, vi perfecerunt id, quod studuerant: Etenim cum multitudine essent non contemnenda, in vna quadam Ecclesia suburbana, in Episcopali solio illi collocarunt: Tumultuantibus igitur vtrinque factionibus cum præsens expectaretur seditio, admirabile quoddam conciliū obtinuit, vt ad concordiam reducerentur: Sic enim hinc inde conuentum est, vt iureiurando illos adstringerent, qui vel ad Episcopatum inibi administrandum habebatur idonei, vel in eius expectatione essent, (qui omnes præter Flavianum numero quinque erant) quod neque abiturum sint, neque electione facta suscepturi Episcopatum istum, quam diu vel Paulinus, vel Meletius in viuis esset, quin etiam concessuri sint, vt alterutro eorum mortuo alter episcopatum solus obtineat:

X ij Iureiu-

SOZOMENI HISTOR.

Iureiurando igitur in has conditiones dato, vniuersa ferme plebs ad concordiam redijt, paucis aliquot, inter quos Lucifer erat, adhuc obluſtantibus, ob id, quod Meletius à diuerſæ ſectę fauoribus ordinatus eſſet. His rebus ita per actis, Meletius Cōſtātinopolim cōceſſit, quo tempore & alijs Episcopis eodē congregatis neceſſarium viſum eſt, vt Gregorius Nazianzo Cōſtātinopolim traduceretur, eiuſq; vrbis Episcopatus illi committeretur.

De imperio Theodoſii magni, & quo modo per Aſcholum Tethalonice episcopum ſacro Baptiſmate tinctus ſit, & quid aduerſus illos decreuerit, qui ex præſcripto Concilij Nicęni Religionem non propagarent. CAPVT IIII.

SVb hoc tēpus Gratianus, Alamānis Galatas occidentales adhuc infeſtātibus, ad paternā imperij ſortē reuerſus eſt, quā ipſi fratriq; ipſius gubernandam reliquerat, cū prius Illyrios & Oriētis imperiū Theodoſio cōmiſiſſet: Res autē illi ex voto cōtra Alamannos, vt & Theodoſio cōtra Iſtrū accolētes Barbaros confecta eſt. Illos enim bello ſubegit, hos in amicitia populi Romani ſupplices recepit, à quibus acceptis obſidibus firmata pace Theſſalonicam venit. Ibi morbo correptus, cū per Aſcholiū eius vrbis Episcopum fidei myſteria edoctus eſſet, Chriſto initiatus fuit, & conualuit: Ille enim cui id auitum erat, vt ſecundum Nicęni Concilij præſcripta Chriſtum coleret, Aſcholio delectabatur, qui hanc doctrinam tueretur: gaudebatq; tū ſibi adiutorem contigiſſe bonum, & plane (vt numero dicā) ad quamuis officij ſacerdotalis functionem accōmodatū: gaudebat etiā Illyrios vniuerſos ab Arriano dogmate eſſe ſynceros: Sciſcitatus porrò de cæteris nationibus, cōperit ad Macedoniā vſq; inter ſeſe eccleſias cōſētire, & oēs ex æquo cū Patre deū verbū & ſpiritū ſanctū venerari, Reliquas deinceps illinc Orientē verſus oēs tumultuari, ita vt populus in varias ſectas diſtraheretur, maximè autē Cōſtātinopoli: Cōſiderās igitur fore conſultius, vt ipſe prius ſuam de Religione cōfeſſionē ſubditis
ſuis

fuis ederet, ne opprimere videretur eos, si repente, religionem suscipiendā præciperet, nulla lege circumscriptā, legē ex vrbe Thessalonica populo Constantinopolitano irrogauit: Considerabat enim istinc, velut ex arce totius imperij etiam, reliquis vrbibus breui tempore notum fore rescriptum suum. Eo autem declarabat, se velle, vt vniuersi subditi eam religionem amplecterentur, quam Petrus apostolorum princeps Romanis ab initio tradidisset, quamq; tum temporis Damasus Romę, & Petrus Alexandrię episcopus cōseruarent, & vt illorum duntaxat ecclesia diceretur catholica, qui Trinitatem diuinam equali honore colerent, qui diuersum sentirent, eos hæreticos appellari, inrestabiles esse, ac supplicio affici.

*Catholici quā
habendi et qui
hæretici*

De Gregorio Theologo, & quòd illi ecclesias tradiderit Theodosius eiectō Demophilo & ijs, qui filium Patri consubstantialē non esse docent. CAP. V.

HAc lege lata, non multò post Constantinopolim venit: Tenebant autem illic adhuc ecclesias Arii sectatores, quibus præerat Demophilus: Gregorius verò Nazianzenus præsidebat ijs, qui Trinitatē cōsubstantialē profitebantur. Is in exigua quadam cellula cœtum suum colligebat, quæ per quosdam suæ fidei homines tum ipsi, tum ijs qui consimilem religionem amplectebantur, in domum præcatoriam constructa erat. Sed eadem postea templum vrbis effecta fuit præ cæteris illustre, estque non solum structuræ elegantia & maiestate, sed & euidenti quoque diuinæ apparitionis utilitate conspicuum. Etenim diuina vis manifestè hic apparens, tum per se, tum per somnium sæpe, multis, qui & morbis & varijs rerum casibus affigebantur opem tulit. Creditum autem est, hanc esse sacram virginem Mariam Christi matrem. In huius enim honorem templum extructum conspicitur. Porrò hanc ecclesiam Anastasian appellant (quod nomē resurrectionē significat:) ob id vt ego quidem puto, quòd Nicæni concilij dogma Cōstantinopoli per diuersa docentiū potētia collapsum iam atq; (vt ita dicam) intermortuum, per Gregorij

SOZOMENI HISTOR.

gorii prædicationem hic resuscitatum sit ac reuixerit. Seu potius (vt à quibusdam audiui, qui se ré veram referre asseruerabát) q̄ cōgregato ad cōcionē populo grauida mulier è sublimi porticu delapsa hic expirarit, eadēq; factis super ipsa cōmunibus omniū præcibus reuixerit, & vnà cū fœtu saluata sit. Ideoque ex miraculo diuinitus edito deinceps ista appellationē locus ille sortitus fuit. Atq; hac quidē de re eiusmodi rumor etiā hactenus durat: Imperator autē per nuncium Demophilo præcepit, vt aut ex Nicæni concilij decreto Religionē propagaret, & populū ad concordia reduceret, aut ecclesijs excederet. Ille verò conuocato populo, mandatū imperatoris exposuit, & in posterū diē se extra urbē concionaturum significauit. quandoquidem inquit diuina lex iubet, vt si vos ex hac urbe pellant, fugiatis in aliam. Hæc cum præfatus esset, deinceps extra urbē concionatus fuit, & vnà cum eo Lucius, qui ab Arrianis quondam Alexandrinæ ecclesiæ præfectus fuit, qui expulsus, exul, vt dictum est, Constantinopolim cōcessit, ibiq; moratus fuit: Postquam igitur ecclesiam Demophilus reliquisset, ingressus Imperator preces fudit, & ex eo tempore qui consubstantialē trinitatem profitebantur, tépla recuperarunt. Erat autem hic annus, quo Gratianus quintum, Theodosius primum, Cons: fuerunt. quadagesimus scilicet, ex quo Arriani ecclesias occuparant.

*De Arrianis, & item de Eunomio tum florente,
& de libertate sancti Amphiloehij, qua ille
in oratione ad imperatorem usus est.*

CAPVT VI.

ADhuc autem isti, quia numero pollebant, Constantij atque Valentis præiudicio freti, securius conueniebant, ac de deo eiusq; essentia publicè disputabát, & vt imperatoris animum pertentarent, eos subornabant, quos in aula suæ sectæ fautores habebant. Rebantur enim se obtenturos id quod proposuerant, cum ea considerat, quæ sub Constantio acciderát. Quæ quidē res & ecclesiæ catholicæ sectatoribus formidinē ac sollicitudinē incutiat, qui tamen nō minimè & hinc metuebát, q̄ cōsideratēt
quan-

quantū esset Eunomij in disputando acumē: Hic enim nō multo ante ob controuersia, quā cum clericis suis imperāte adhuc Valēte Cyzici habuerat, ab Arrianis discessione facta priuatus agebat in Bithynia è regione Constātinopolis, ac frequēs ad eū populus traiciebat, multiq; aliunde confluebant, partim vt illum pertentaret, partim vt eius doctrinā cognoscerēt: Huius rei fama ad Imperatorē quoq; permanerat, qui iam cōueniendi eius desiderio tenebatur: Caterū Imperatrix Placilla eū studiose deprecando cohibuit. Nam cū Nicæni concilii doctrinā ipsa fidelissimē conseruaret metuebat, ne, quod consentaneum videbatur, maritus colloquio circūuentus in illius sententiā deslecteretur: Vigente autē adhuc vtrinq; huiusce contentions studio, episcopis iis, qui Constātinopoli versabantur, palatiū imperatoris salutādi gratia (vt moris erat) frequentātibus, etiā senex quidā, cum his vnā venisse dicitur, ignobilis oppidi sacerdos, simplex ac nullo rerum vsu tritus, sed in diuinis apprimē cordatus: Cum autem ceteri candidē admodū ac religiosē imperatorē consalutassent, etiā sacerdos senex ipsum cōsimiliter salutauit, filio verō Imperatoris qui patri affidebat, æqualē honorē nō exhibuit, sed propius accedens veluti puero, salue inquit fili, simulq; caput illi digito demulcebat. Commotus igitur ira Imperator, & quasi ob iniuriā filio factam indignatus, quem ille non æqualiter honorasset cum patre, foras exturbari cū contumelia senem iussit: Ille verō cū raptaretur, conuersus, ad hunc inquit modū Imperator existima, & cœlestem quoq; patrem excandescere in eos, qui filium cum patre non æqualiter honorant, & genitorē inferiorē nuncupare audent: delectatus hoc dicto Imperator, senē reuocat, & veniam precatus verē illum locutum esse confitetur. Firmior itaq; factus, eos, qui ab hoc diuersum sentirent non admisit, contēntiones etiam & conuentiones in foro haberi vetuit, & vt de essentia ac natura Dei solito more disputare tutū deinceps nō esset, effecit, lata in eā rem lege & cōstituta pœna.

*De secundo vniuersali Concilio, vnde, &
quam ob causam conuocatum sit, & de
recusatione Gregorij Theologi.*

X. iiii

Caput

Breui deinde Cōcilium Episcoporum sibi consentiē-
tium conuocauit. partim vt Nicæni concilii decreta
confirmarentur, partim vt ordinaretur aliquis, qui Con-
stantinopolitanæ sedis episcopatum administraret. par-
tim etiam quòd existimaret eos, qui Macedoniani appel-
lantur, cum ecclesia catholica posse conciliari: Nam &
hos quoque, vt qui grauius admodum, quantum ad hu-
ius quidem doctrinæ quæstionem attinet, à catholicis dis-
siderent, conuocauit: Conuenerunt igitur ex his, qui Tri-
nitatem consubstantialem profitebantur, circiter centum
& quinquaginta, ex ijs qui Macedonij sectabantur hære-
sim, sex ac triginta, quorum plurimi ex ciuitatibus ad Hel-
lespontum sitis erant: His præerant Eleusius Cyzici, &
Marcianus Lampfaci Episcopus: cæteris verò Timothe-
us Alexandrinæ sedis antistes, nō ita pridem defuncto fra-
tri suo Petro suffectus, & Meletius Antiochiæ episcopus,
qui nuper admodum Constantinopolim ob Gregorii ordi-
nationem venerat, & Cyrillus episcopus Hierosolymo-
rum ductus tum pœnitentia, q̄ antea Macedonianæ opi-
nionis sectator extitisset: Cum his autem erant Aschoni-
us Thessalonicensis, & Diodorus Tharsensis, & Acacius
Bercæensis: qui quidem omnes cum decreti in Nicæno
concilio cōfirmati approbatores essent, eos qui cum Eleu-
sio erant obtestābatur, vt suæ sententiæ subscriberent, in me-
moriam illis redigentes ea, quæ ad Liberium per legatos
Eustachium Syllanum, ac Theophilum scripsissent, & cō-
testati essent, vt diximus: Cæterum illi, cum se nunquam
filium patri cōsubstantialem asserturos palam affirmassent,
quamuis diuersa confessioni suæ apud Liberium factæ di-
cerent, recesserunt, & eos qui in vrbe secum sentiebant,
scripto monuerunt, ne concilii Nicæni decretis subscribe-
rent: Reliqui ergo Constantinopoli remanentes consul-
tabant, cui nam potissimum istius vrbis cathedra commit-
teretur. Dicitur autem imperator Gregorium ob vitam
atque doctrinam admiratus dignum sensuisse hoc præsu-
latu. eiusq; iudicium concilij quoq; partem maximā, quæ
integritatem viri suspiceret, approbasse. Ipsum etiam Gre-
gorium

gorium ab initio statuiffe primatum ecclesiæ Constantino politanæ suscipere, sed postquam sensisset, quosdam, præsertim ex Aegyptijs esse refragaturos, fuisse auersatū: Proinde mihi cum in omnibus aliis hunc sapientissimum virum, tum in præsentī hoc negotio non minimè mirari subit: neque enim propter eloquentiam fastu intumuit, neque inanis gloriæ causa principatum affectauit eius ecclesiæ, quam ipse susceperat tum, quum interitus periculo illa laboraret. Siquidem reposcentibus episcopis depositū reddidit, nihil de multis laboribus suis, nihil de periculis conuestus quæ sustinuit, dum comminus pugnaret cum sectis. Atqui dolere nulli poterat illum manere Constantinopolis episcopum, quia alius ibi tum non erat, præsertim cum etiam Nazianzi alius episcopus ordinatus esset: Nihilominus tamen synodus & patrias leges, & ecclesiasticā ordinationem obseruans, quod dederat, à volente recepit, nihil reuerita viri tanti prærogatiuam: Quanquam autem Imperatori ac sacerdotibus ista consultatio velut ob rem maximi momenti suscepta vnicè cordi esset, insuperque mandaret imperator, vt diligens fieret inquisitio, quo vir inueniretur quàm maximè probus & integer, cui amplissima ac regiæ vrbs summum sacerdotium concredi oporteret, Synodus tamen idem propositum non habuit, singuli enim ex necessariis suis aliquem cupiebant ordinari.

De electione Nectarij in episcopum Constantinopolitanum, & cuius fuerit, & quibus moribus. CAPVT VIII.

EO tempore Nectarius quidam Tarsensis è Cilicia splendidissimo senatorii ordinis gradu ortus, Constantinopoli morabatur: Is iam accinctus ad iter in patriam, Diodorū Tarsi episcopum conuenit, vt literas peteret si quas ille scribere vellet: Meditabatur autem Diodorus tum fortè secum, quēnam potissimum ipse ad electionem tam seriam proponere deberet, & intuitus Nectarium, dignum episcopatu censuit, ei que statim tota mente addictus fuit, cum propter caniciem viri, & vultum sacerdote dignum, tum propter suauitatem morum. Itaque velut aliud agens eum ad Antiochiæ episcopum adduxit,

SOZOMENI HISTOR.

commendauit, & vt illi studeret hortatus est. Hic verò, in negocio seruo, ad quod multi viri spectatissimi suffragijs expeterentur risit votum Diodori: Nihilominus tamen accitum ad se Nectarium paulisper adhuc manere iussit: Non multo post, cum sacerdotibus nomina eorum, quos ad ordinationem dignos iudicabant, chartæ inscribere Imperator iussisset, ac sibi ipsi ex omnibus ijs, vnius electionem reseruasset, alii alios in album retulerunt. quare & Antiochenæ ecclesiæ præsul inscripsit ipse quoque quos voluit, quibus omnibus vltimo loco & Nectarium adiecit in gratiam Diodori. Imperator igitur perlecto inscriptorum catalogo, substitit in Nectario, & intendens mentis aciem secum tacite consultabat, impresso vltimæ nomenclaturæ digito, rursusque ad caput egressus cunctos ordine percurrit, ac Nectarium deligit: hoc factum admittuntur omnes, ac sciscitantur, quis nam esset iste Nectarius, & quod sectaretur institutum vitæ, & vnde esset. Cognito autem, hominem ne baptizatum quidem esse, multo etiamnum magis admirati sunt insolentiam iudicij àn Imperatore. Ignorabat autem id opinor etiam Diodorus, neque enim ausus fuisset sciens, nondum baptizato dare suffragium sacerdotij, sed vt cõsentaneum est, quia canus erat, putauit eum iam olim fuisse baptizatum: facta verò hæc sunt nõ sine providentia diuina, cum & Imperator postquam baptismatis expertem intellexisset, in eadẽ sententia persisteret, multis sacerdotibus reluctantibus: Postq̃ igitur omnes cesserunt, & in Imperatoris calculum consenserunt, baptizatus fuit, & sacri baptismatis conuenienti habitu etiamnum indutus, communi Synodi suffragio Constantinopolis Episcopus declaratus est: Hæc ita gesta esse multi crediderunt præmonito diuinitus Imperatore, quod quidem vtrumne verum sit nec ne, ego nõ excutio, mihi tamẽ persuadeo absque nutu diuino nihil accidisse, quod euenit, dum & ad electionis ipsius miraculum respicio, & ea quæ hinc sunt consecuta considero, quo modo ad mansuetissimum & bonum & honestum virum Deus huiusce sacerdotij functionem trãstulerit: Et quod quidem ad Nectarij ordinationem attinet, ita se res habuit, quantum ego intellexi:

Quibus

Quibus de rebus in secūdo vniuersali Cōcilio statutum fuerit, & de Maximo, Philosopho Cynico. CAPVT IX.

Posthæc habito conuentu ipse Nectarius & alij sacerdotes, Nicæni cōcilij fidē ratam esse habendā, & vniuersam hæresin abrogandā censuerunt. tum vt omnes vbiq; ecclesiæ secundum veteres canones gubernarentur, vtque Episcopi proprijs ecclesijs suis præfiderent, neque extraneas temere inuaderent, neque se priuatorum tacitis electionibus expectantibus committerent, sicut antea sæpe contigerat, dū persecutioni subiaceret ecclesia catholica: præterea quæ in vnaquaque cuiusque nationis Synodo cōstituerentur, vt ea quam rectissima apparerēt, ordinaret ac facerēt. Adhæc vt post Romanum Episcopum Constantinopolitanus prærogatiuam dignitatis obtineret, vtpote qui nouæ Romæ sedem gubernet. Iam enim non modò hanc appellationem vrbs ea adepta erat, senatuque & ordinibus ac magistratibus consimiliter utebatur, verùm & insignia quoque eadem Romano ritu præferebat, & Iura pariter atque honores vtrimque in omnibus congruebant. Denique Maximum neque fuisse neque esse Episcopum, neque clericos eos, qui ab ipso ordinati essent. Insuperque omnia quæ vel ab ipso, vel ipsius nomine facta erāt, irrita esse decreuerunt: Hunc enim natione Alexandriensem, professione Philosophum Cynicū, sed doctrinæ in Nicæno Concilio comprobatae studiosum furtiuæ electione Constantinopolis episcopum constituerant ij, qui tunc ex Agypto conuenerant. Atque hæc quidem ad hūc modum Synodo placuerunt, quibus suum suffragium Imperator adiecit, legemque addidit, vt rata haberetur fides Concilij Nicæni, vtque Ecclesiæ vbiuis gentium collectæ, illis committerentur, qui in substantijs trium personarum, eadem dignitate eademque potentia præditarū, vnam & candē consistuntur diuinitatē, patris & filij & spiritus sancti: Hos porrò esse, qui congruerent in fide cum Nectario Constantinopoli, in Aegypto cum Timotheo Alexandriae episcopo, in orientalibus ecclesijs cum Diodoro Tharsensi, & cum Palagio Laodicensi, in Syria

Epi-

Nova Roma

SOZOMENI HISTOR.

episcopo, apud Asianos cum Amphilochio Iconiensis ecclesie præfule, in ciuitatibus verò Ponti à Bithynia vsq; ad Armeniam cum Helladio Cæsariensis in Cappadocia ecclesie episcopo, & cum Gregorio Nyse, & Otreinò Melitæ episcopo, in Thraciæ autem Scythiæq; vrbibus cū Terentio Tomorum, & Martyrio Marcianopolis Episcopo: Hos enim & Imperator quoque visos & coram allocutus approbavit, de quibus & integra constabat fama quòd suis ecclesiis religiose præessent: Postquam igitur hæc ita peracta essent, finemque concilium cepisset, cæteri quidè domum quisque reuersi sunt.

De Martyrio Cylice, & de translatione reliquiarum sanctorum Pauli confessoris & Melitij Antiochia Episcopi.

CAPVT X.

NECTARIUS autem præceptore Cyriaco Adanorum episcopo officium sacerdotale didicit: cum hoc enim ipso, vt secum aliquamdiu maneret, Diodorum Tarsensium episcopum rogauerat: Inuitauerat & alios multos Cilicas vt secum morarentur, ex quibus & Martyrium, quem vt medicum familiarem, ita commissorum in iuuentute delictorum conscium habuerat, Diaconum ordinare cogitabat: cæterum Martyrius id auersatus est, indignum se esse ministerio diuino asseuerans, actæque sibi antea vitæ testem Nectarium ipsum citans. Cui Nectarius, nunc quid ego, inquit, idem, qui nunc sacerdos sum, vitam meam hætenus multo magis dissolutè traduxi, quàm tu, tuam, cum vel tu ipse id testari possis, qui frequenti intemperantiæ meæ, opem persæpe tulisti, tum ille vicissim, atqui tu ò Beate recens baptizatus ac purificatus, & mox insuper sacerdotio auctus es, vtraque autem hæc peccatorum expiatoria esse Deus constituit. Ac proinde, vt mihi quidem videris, tu ab infantibus iam recens natis nihil differs. Ego verò iam olim sacri Baptismatis factus particeps, in vsu vitæ meæ semper antiquum obtinui: Atque ille quidem talia causatus ordinationem non admisit: & fanè ego quidem ob eam recusationem hūc virum laudo, eaque

etq; de causa eum in partem huiusce historię retuli: Porro imperator ubi cognouisset ea, quę Paulo, quondam Constantinopolis episcopo acciderant, transtulit eius corpus & in ecclesia sepeliuit, quam Macedonius eius persecutor extruxerat, quęque adhuc de ipsius nomine nomen seruat augustissima existens ædes, & nobilissima: quę res multos veritatis ignaros, velut & mulierculas, & e plebe complures, suspicari facit Paulum apostolum hic esse conditum: circa idem tempus & Meletii reliquię Antiochiam translata, & iuxta loculum Babilę Martyris conditę fuerunt: fertur autem eas Regia continuè via ex Imperatoris mandato intra mœnia in ciuitates fuisse receptas, præter consuetudinem Romanis vsitatam, & alternatis psalmodiarum cantibus vnoquoque in loco honoratas, donec Antiochiam vsque transportarentur.

*De ordinatione Flauiani episcopi Antiochia, & iis
qua huius nomine acciderunt, propter datum
olim iusurandum. CAPVT XI.*

AC Meletius quidem talem ibi sepulturam fortitus est: eligitur verò in illius locum Flauianus, præter datum iusurandum: adhuc enim Paulinus in viuis erat. ex eo igitur maxima rursus perturbatio Antiochenam ecclesiam corripuit, ac plurimi se à Flauiani communione abstraxerunt, & priuatim sub Paulino cõuentũ egerunt: Quin & ipsi quoq; sacerdotes ob hanc rē inter sese cõtendebāt. atq; Aegyptij quidē & Arabici & Cyprij velut ob Paulinum iniuria affectũ stomachabantur: Syri verò Palæstini & Phœnices, tum etiã ex Armenijs, ex Cappadocibus, ex Galatis, & ex Ponticis plurimi pro Flauiano stabant: Non minimè autem indignatus fuit episcopus Romanus, & cū eo cuncti sacerdotes occidentales, ac Paulino quidem cēt Antiochię episcopo consuetas scribebant epistolas, quas Synodales appellant. ad Flauianum verò silentium agebant. Quin & Diodorum Tharsi & Acacium Beroeę episcopos, qui illum ordinarant, reos agebant, & pro excõmunicatis habebant. Itaque vt de hisce rebus cognosceretur, scripserunt, tum ipsi, tum Gratianus imperator in occidentem conuocantes episcopos orientales.

Quod

SOZOMENI HISTOR.

Quòd Theodosius Concilium agitauerit, vt omnes hereses in vnam concordiam redigeret, tum de Agelio & Sicinnio, Nouatianis, quid introduxerint. & quòd Concilio rursus conuocato, Imperator solos eos receperit, qui Trinitatem consubstantialē profitebantur, qui aliter sentirent ecclesijs exturbantur.

CAPVT XII.

HOC temporis tractu Ecclesiæ Catholicæ fautoribus templa recuperantibus in multis imperij locis tumultus oborti sunt, quòd Arianis se illis opponeret. Theodosius verò Imperator exiguo post priorem Synodum intermisso tempore, vigentium tunc sectarum antesignanos rursus conuocauit. vt aut discerent aut docerent eorum veritatem, de quibus inter sese contendebant: Sperabat enim se omnes effecturum esse concordēs, si communem ipsis de controuersis doctrinæ disputationem proposuisset: Postquam igitur conuenissent (erat autem hic annus, quo Merobaudes iterum, & Saturninus consules erant, & quo Imperator Arcadium filium sibi imperij consortem assumpsit) Imperator Nestarium accersit, & cum eo de futura Synodo communicat, & quæstiones eas, quæ hæreses peperissent, vt in disceptationem proponeret, iniungit, quòd vna fieret credentium in Christum ecclesia, & doctrina consona, qua religio conformari debeat. Nestarius igitur priuatim secum meditatus, Agelio Nouatianæ Ecclesiæ episcopo, vt in fide secum sentienti, voluntatem Imperatoris aperuit: Ille verò, qui vt vitæ sanctimoniam operibus representabat, ita in verborum argutijs ac lenocinijs minimè exercitatus erat, sibi considerandum proponebat, si quid factu opus esset, sin verò disputandum foret: virum producebat ex lectoribus suis tunc vnum, nomine Sysinnium, sed cui postea idem episcopatus est commissus, ratione & oratione præstantem, qui sacrorum librorum
expla.

explicationes exactè calleret, & variam eorum cogniti-
 onem haberet, quæ tum ab Ethnicis, tum ab Ecclesi-
 asticis autoribus conscripta erant: Qui quidem vir e-
 riam hoc articulo rectissimè consulere visus, author fu-
 it, vt fugerent institutas cum sectariis disputationes,
 vtpote rixarum atque pugnarum fomites. Sed ex ip-
 sis quærent, reciperent ne eos, qui ante Ecclesiæ di-
 stractionem Interpretes ac Doctores fuissent scripturæ
 sacræ: Etenim si horum testimonia reiecerint, inquit,
 à suis ipsorum consortibus explodentur. Sin autem
 sufficere eos ad controuersias decidendas arbitraban-
 tur, produci oportet illorum libros: Certò enim sci-
 ebat, veteres, qui cœternum cum patre filium cogno-
 uerant, ausos non fuisse dicere, illum ex aliquo prin-
 cipio duxisse originem: Cum igitur & Nestario id se
 rectè habere videretur, & Imperator edoctus consili-
 um collaudasset, animos sectariorum pertentabat, quid-
 nam ipsi de veterum interpretationibus sentirent: Il-
 lis ea magnificè laudantibus, ipse palam verbis expres-
 sis proposuit, num illorum dictis in finiendis quæ-
 stionibus staturi sint? & satisne locupletes doctrinæ te-
 stes eos esse iudicent? Orta & circa hanc quoque rem
 inter Sectarum principes dissensione (neque enim con-
 similiter singuli de veterum libris sentiebant) animad-
 uertit Imperator, quòd nudis priuatarum opinionum
 altercationibus nixi, definitum aliquid pronunciarè de-
 tractarent: Quamobrem damnata hac illorum perui-
 cacia, iussit vt vnaquæque secta doctrinæ suæ libel-
 lum ipsi porrigeret. Cum itaque huic negotio conficien-
 do præstitutus dies adesset, conuenerunt in palatium,
 pro ijs, qui consubstantialem trinitatem profitebantur,
 Nestarius & Agelius, pro Arriana hæresi Demophilus
 eius Antistes, pro Eunomianis ipse Eunomius, Eleusi-
 us autem Cyzici episcopus pro iis, qui vocantur Ma-
 cedoniani: Acceptis autem singulorum libellis so-
 los eos approbavit, qui consubstantialem Trinitatem
 asserbant, reliquos verò vt absurdos dirupit: Ac
 Nouatianis quidem hinc præter sententiam nihil accidit,
 siquidem conformem cum Ecclesia catholica opinionem
 de Deo

de Deo

SOZOMENI HISTOR.

de Deo habent: Cæteri verò suis ipsorum sacerdotibus indignabantur, quod coram Imperatore sibi ipsis inficere fuissent aduersati. multiq; cæteris damnatis ad sententiã approbatam conuersi sunt: Imperator verò lege lata sanxit, vt sectarii neq; conuentus agerent, neq; doctrinam fidei profiterentur, neq; episcopos aut alios ordinarent, atq; vt alii vrbibus agrisque expellerentur, alii notarentur infamia, & Reipub. consimiliter ac cæteri participes non essent, & graues quidem legibus adscribebat pœnas, sed eas non exequebatur, neq; enim vt pœnas irrogaret, sed vt metum incuteret subditis suis, studebat, vt sibi in diuinis concordēs fierent, siquidem & illos laudabat, qui sua sponte conuertebantur.

De Tyranno Maximo, & quæ illo grassante acta sint, inter Iustinã imperatricem et sanctũ Ambrosium, & quo modo per dolum interemptus sit imperator Gratianus, & Valentinianus vnã cũ matre Thessalonicam ab Theodosium confugerit.

CAPVT XIII.

EA tempestate dum Gratianus in bello contra Alamanos gerendo occupatus esset, bellum mouit ex Britannia Maximus, & in suam potestatem Romanũ imperium redigere conatus est: In Italia autem tunc agebat Valentinianus adhuc iuuenis: & Rēp. ibidē. Præfectus administrabat Probus, vir cōsularis: Quo tempore Iustina imperatoris matet Arrianæ sectæ faulrix Ambrosio Mediolanensium episcopo negotium facescebat, & ecclesias turbabat, noua tentans aduersus decreta concilii Nicani, & studiose id agens, vt Ariminensis cōciliũ fides præualeret. Cæterum cū illi aduersaretur Ambrosius, indignata calumniatur eum apud filium, perinde ac si ab eo contumeliis affecta esset. Valentinianus igitur calumnias eas veras esse ratus, matris vindicandæ titulo militum turbam Ecclesiæ immittit, qui quidem factò in templum impetu per vim irrumpit intro, & Ambrosium raptant euestigio in exilium abducturi

abducturi. Sed ab ecclesia circūfusa multitudo militibus
 restitit, & vel mori citius quàm sacerdotem deserere sta-
 tuit: ex hac causa Iustina maiori etiānum ira excanduit,
 & edicto roborari conatus suos voluit: Accito igitur
 ad se Beniulo, qui decretorum scribis tunc præfectus
 erat, mandauit vt legem quàm ocysimè conderet, in con-
 firmationem fidei per Ariminense concilium promul-
 gata: Quod quidem negotium cum ille verecundè de-
 trectaret, (erat enim fautor ecclesiæ catholicæ) illa eum
 precibus vrgere & amplioris dignitatis promissionibus in-
 escare pergīt, sed tamen non persuasit. Nam Beniulus
 detractum sibi Baltheum ante pedes Imperatricis abiicit,
 ac dixit, sibi neque præsentem hanc, neque ampliorem ali-
 am vllam dignitatem tanti fore, quam in mercedem impie-
 tatis affectaret: Cū itaque in eo persisteret, quod illud nū-
 quam facturū esset, alij reperti sunt, qui ad huiusmodi le-
 gis compositionem deseruissent. Mandabat verò lex ista,
 vt intrepidè cōuenirent, qui eandem sectarentur fidē, quā
 illi, qui Arimini, & postea Constantinopoli congregati
 fuerant. vtque illi, qui aut his ipsis obstitissent, aut Impe-
 ratoris legi contraria tentassent, morte mulctarentur: Hæc
 dum studet imperatoris mater, & legem ad vsum produce-
 re festinat, annunciat dolo Andragatij, qui dux erat Ma-
 ximi, interemptum esse Gratianum: Ille enim Imperatorio
 curru, quo vehebatur, occultatus, ijs, qui præcedebant in-
 iunxerat, vt vxorem imperatoris in eo esse nunciarent.
 Gratianus igitur fluuiū, qui illic erat, inconsiderate trans-
 gressus, cum & matrimonium non ita pridem contraxis-
 set, & iuuenis esset, ac mirò coniugis amore flagraret, præ-
 desiderio eius videndæ nihil prospiciens, in Andragathij
 manus incidit, & compræhensus non ita multo post
 è medio sublatus est. cum annos vixisset plus minus vi-
 ginti quatuor, imperasset autem quindecim. Iustina igi-
 tanta accepta clade, iræ aduersus Ambrosium conceptæ
 oblita fuit. Interea Maximus contracto ex Britannis, & fi-
 nitimis Gallis & Iberis, ac vicinis gentibus copiosissimo
 exercitu, in Italiam tendebat, eo quidem prætextu, quasi
 passurus non esset, vt in fide patria & ordine ecclesiastico
 quicquam innouaretur: vero autem proposito vt se ipsum

Y

Tyrān-

SOZOMENI HISTOR.

Tyrannidis existimatione purgaret, ad Principatum respiciens interim & hoc agitans, num qua ratione efficere posset, ut imperium Romanum non violentia sibi, sed iure vindicare videretur: Valentinianus ergo temporis necessitate coactus, Imperij sui insignia accepit, ac veritus, ne quid sibi accideret, fugiens Thessalonicam venit, & cum eo una mater, tum Probus Hyparchus.

De natiuitate Honorij: & quod Theodosius relicto Arcadio filio Constantinopoli Imperatore, in Italiam profectus sit, & de successione Nouatianorum, & reliquorum Patriarcharum. & de audacia Arrianorum, & quo modo Theodosius sublato Tyranno magnificum triumphum egerit. CAP. XIII.

INterea temporis Theodosio sese ad bellum contra Maximum preparanti nascitur filius Honorius. Deinde cum omnia ipsi, quae ad expeditionem necessaria fuerant, rite confecta essent, relicto Constantinopoli Imperatore Arcadio filio, Valentinianum Thessalonicae conuenit: Legatos autem a Maximo ad se missos, neque remittebat manifeste neque admittebat, sed assumpto exercitu in Italiam tendebat: Hoc tempore cum moriturus esset Agellius Constantinopoli Nouatianorum episcopus, suffragio suo suffecit sibi ex presbyteris suis unum Sisinnium: conueniente autem plebe, quod non potius ordinasset Marcianum spectatae pietatis virum, commodius se acturum ratus, Marcianum ordinavit, & in ecclesia ad populum haec verba fecit, post me inquit Marcianum habetis, post hunc vero Sisinnium, atque ille quidem non multo post quam haec dixisset mortuus est, cum sectae suae quadraginta annis cum laude praefuisset. Sunt etiam qui hunc virum Graecanicarum persecutionum temporibus confessorem quoque extitisse asseuerant: Non multo post Timotheo & Cyrillo vita defunctis, in Alexandrinam sedem Theophilus, in Hierosolymitanam Iohannes succedit. Apud Constantinopolim item Demophilus Arrianae sectae praefes mortuus est, ac Ma-

ac Marino quidem ex Thracia accito eius successio committitur, sed postquam Dorotheus ex Antiochia Syriae Constantinopolim aduenisset, quia is videbatur magis idoneus, eius sectæ primatum obtinuit: Interea temporis Theodosio in Italiam ingresso, rumores de bello pro cuiusque votis rati erant, inter Arrianos percrebuerat, quod multis in prælio fuis Imperator in Tyranni potestate redactus esset, ideoque perinde ac si euentu iam comprobata fuissent ea, quæ verbis ipsis sparserant, cristas erexerunt, & concursu facto Nectarij episcopi domum succenderunt, id indignati, quod ille primas teneret in ecclesijs: Atqui Imperatori alea belli ex voto cecidit: Etenim milites quos habebat Maximus, seu metu apparatus aduersus ipsos instructi, seu proditione, Tyrannum compræhensum de medio sustulerunt: Andragatius verò, qui Gratianum occiderat, vbi hoc factum cognouisset, vnà cum armis ipsis in præterfluentem fluuium insiluit ac periit: Bello ad hunc modum finito, vbi Gratianum deinceps, vt erat æquum, vindicasset, Romam venit, ac pro victoria Triumphum vnà cum Valentiniano egit, & ecclesiarum statum per Italiam rectè constituit. Contigerat enim, vt & Iustina moreretur.

De Flauiano & Euagrio Antiochiensibus, & de iis quæ Alexandria contigerunt in euerfione templi Serapidis, de templo Serapidis, & euerfis alijs templis Idololatricis. CAP. XV.

TVnc temporis Paulino Antiochiæ mortuo auditores eius Flauianum, vt, qui datum Meletij tempore iusiurandum transgressus esset, auersari pergebant, & quidè in dogmate nihil ab illo discrepantes. Constituitur ergo eorū episcopus Euagrius. Quo quod breue admodum tempus superuiente, nemo alius hanc successione adimpleuit, obstate Flauiano: Priuatos igitur cōuētus agitarūt, quotquot cōmunionē illius recusabāt. Per hoc tēpus Alexandria episcopus templū Bacchi, quod apud ipsos erat, in ecclesiam transformauit, Dono enim illud ab Imperatore

Y ij petium

SOZOMENI HISTOR.

petitum acceperat. Dum autem expurgantur simulachra, dum aperiuntur penetralia, cum ille oportune deridere studeat mysteria paganorum, hæc ipsa pandebat, ac Priapos, & si quod aliud in secretis penetralibus ridiculum erat, aut videbatur, publice in conspectum proferebat: Ibi & veritate & nouitate rei gestæ consternati Pagani quiescere non sustinuerunt, sed conspiratione inter sese facta Christianos adorti sunt, & aliis occisis, aliis vulneratis templum Serapidis occupant. Erat hoc templum & pulchritudine & amplitudine illustrissimum in colliculo situm: Hinc igitur velut ex arce quæpiam de improviso irruentes ex Christianis multos comprehenderunt, ac tormentis adhibitis sacrificare coegerunt, quod qui facere detrectabant, eorum alios in crucem egerunt, alios con fractis cruribus, alios aliis modis sustulerunt: Cum autem ad multum tempus durasset hæc seditio, accedunt eos principes, ac legum commonefaciunt, & à bello cessare iubent, ac Serapidis templum relinquere: Præerat autem tunc militum cohortibus per Ægyptum Romanus: Cæterum Euagrius Hyparchus Alexandria præfectus erat: Qui quidem cum nihil proficerent, Imperatori factum indicarunt. Illos interim qui in templo Serapidis erant, animosiores faciebat, tum quod eorum scelerum quæ hæcenus perpetrarant sibi conscii essent, tum quod Olympius quidam in habitu Philosophico cum ipsis esset, ac persuaderet, non oportere negligi ritus patrios, sed æquum esse vel mori pro his, si res postularet: qui quidem cum obiecta simulachra conspiceret eos esse consternatos, hortatur ne à Religione sua deficerent, asserens imagines ac statuas nihil aliud esse, quam materiam corruptibilem, ac proinde ad nihilum potuisse redigi. inhabitasse autem his virtutes quasdam, & eas iam in cælum auolasse: Atque ille quidem talia docens, ac turbam paganorum secum habens, in templo Serapidis morabatur: Imperator verò annuntiat his, quæ acta erant, Christianos eos, qui sublati erant, beatos pronunciauit, ut qui Martyrij præmium consecuti essent, pro doctrina sua periclitati: Interfectoribus autem veniam concedi iussit, ut accepti beneficii reuerentia promptius ad Christianismum conuerterentur. Cæterum templa, quæ Alexandria erant, quoniam seditionum fomites populo

populo existerent, euertere voluit: Fertur itaq; ijs, quæ ab Imperatore de hisce reb^{us} rescripta fuerat, in publico recitatis, magnos à Christianis clamores fuisse sublato, propterea, quod ille statim ab initio paganos culpæ argueret, & ex hinc metu correptos eos, qui templum Serapidis tenebāt, in fugam sese coniecisse: & ab eo tempore Christianos eū locum recuperatum obtinuisse: Olympius denique, vt au diui, non multò antea, cōcubio noctis eius, post quam superueniente die hæc transacta sunt, subaudiuit quendam in templo Serapidis Alleluia canentem, & quoniam foribus clausis, & constante quiete neminem conspiceret, sed solam tantummodo vocem audiret eundem Psalmum modulantem, præfagium intellexit, & clam omnibus templo Serapidis egressus est, & nauigium fortè nactus in Italiam traiecit: Fertur porrò dum templum hoc expurgaretur, aliquot ex literis, quas Hieroglyphicas appellant, signo crucis similes lapidibus insculptas apparuisse, eandemq; scripturam illā ab his, qui eius periti erant, interpretatā fuisse, vitam superuenientē: Quam quidē rē multis paganis præbuisse causam suscipiendi Christianismi, cum & alia scripta testarentur hoc templum tum finem esse habiturum, cum hic character apparuisset: Ac templum quidem Serapidis hoc modo euersum, & non ita multò post in ecclesiam Imperatori Arcadio cognomine reformatū fuit: Adhuc autem in quibusdam ciuitatibus pro templis suis alacriter pagani dimicabant: Velut in Arabia Petræi & Aero politæ, in Palæstina Raphiotæ & Gazæi. In Phœnicia ij, qui Heliopolin incolunt. In Syria potissimum vindices templi Apamiæ, quæ colitur ad Axiū fluuium: Quos quidē ego intellexi ad protectionem templorū suorū frequenter auxiliis vsos hominum Galilæorum & collectorum ex pagis Libano vicinis, ac demum ad tantam prorupisse audaciam, vt etiā Marcellū, qui eius prouinciæ Episcopus erat, interficerent: Hic enim cū iudicaret, illos non alia ratione facilius à priori superstitione posse conuerti, templa, quæ in vrbe & in pagis habebant euertere, & certior factus, in Aulone (is est tractus Apameorum prouinciæ) templum esse amplissimum, militibus aliquot ac gladiatoribus assumptis aduersus istud contendebat: Cui cum appropin-

SOZOMENI HISTOR.

quasset extra telorum iactum ipse restitit: erat enim pedibus debilis, & neque pugnare, neq; hostē vel fugare vel fugere poterat. Militibus deinde ac gladiatoribus in destruendo templo occupatis, ex paganis quidā, intellecto, quod ille ibi relictus esset solus, ea ex parte, qua locus pugna vacabat, egrediuntur, & ex improviso adorti, eum corripuit, & rogo iniectum interimunt. ac in praesentia quidem clā id habuerunt. Sed postquam temporis progressu proditi sunt, filij Marcelli patrem vindicare studebāt. Quancūq; Synodus eius gentis id fieri prohibuerit, æquū non esse censens, vindictam sumere de huiusmodi morte, pro qua gratias agere deceret, tū ipsum illum, qui mortuus erat, tū cognatos tū amicos eius: vtpote, qui, vt pro Deo moreretur, dignus habitus esset. Atq; hæc quidem ita se habuerunt.

Quomodo & quam ob causam exauthoratus sit sacerdos ille, qui pœnitentibus præesse solet. tum Historia de modo pœnitentiæ. CAP. XVI.

HOC tempore Presbyterum qui pœnitentibus deputatus esset esse non amplius passus est, omniū primus Nectarius ille Cōstantinopolitanæ ecclesiæ episcopus, quē omniū ferme Ecclesiarum præfules imitati sunt: Quid autem hoc sit, aut vnde originem sumpserit, aut quā ob causam sublatū fuerit, alij fortassis aliter referunt. Ego autem quid mihi videatur explicabo. Etenim cum prorsus non peccare naturæ sit humana diuinioris, pœnitentibus autem quamuis frequenter deliquissent, veniam dare Deus iusserit, & ad impetrandam denique veniam, confiteri peccata necessarium sit, odiosum, vt credibile est, sacerdotibus ab initio visum fuit, tanquam in Theatro audiente Ecclesiæ multitudine delicta pronunciare: Presbyterum itaque aliquem vitæ integritate quā maximè spectabilem, secretorum etiam tenacem ac Sapientem, huic officio præfecerunt, cum accedentes, qui peccarant, acta vitæ suæ confitebantur. Ille verò, pro cuiusque delicto, quid aut facere singulos, aut luere oporteret, interminatus, absoluebat, vt a se ipsi commissorum pœnas exigerēt. At Nouatianis quidem, quos pœnitentiæ nulla cura tægit

isto ni-

isto nihil opus fuit, in cæteris autem sectis, in hunc usque
 diem durat. Sollicitè autem in occidentalibus ecclesijs &
 maximè in Romana seruetur: Ibi enim manifestus est
 pœnitentium locus. stant autem in eo mœsti ac veluti lu-
 gentes, finito demum Dei sacrificio, participes non facti,
 quorum participes fieri puros Dei cultores fas erat, cum
 planctu ac lamentatione semet ipsos in terram pronos
 abijciunt. Tum exaduerso lamentabundus episcopus ac-
 currens consimiliter humi cum eiulatu collabitur. Ac to-
 ta denique ecclesię multitudo lachrimis suffunditur. Post
 hæc episcopus primus exurgit, ac iacentes erigit, & quan-
 tum satis est, pro peccatoribus pœnitentiã agentibus præ-
 catus, eos dimittit. Priuatim deinde sponte sua quisq; vel
 ieiunijs, vel lotionum ciborumque abstinentia, vel alijs qui-
 bus iustus est, semetipsum affligens, tempus exspectat, in-
 quantum episcopus præstituit. Elapso demum præfinito
 die, pœna iam, quasi debito quopiã, exoluta, à peccatis ab-
 soluitur, & populo in ecclesia coniungitur: Hæc Romani
 sacerdotes ab ipso inde exordio etiã ad nostram usq; me-
 moriam custodiunt: In ecclesia verò Constantinopolitana
 præbyter pœnitentibus deputatus hoc munere functus
 est, donec mulier quædã nobilis, ob peccata, quæ confessa
 erat, ab hoc presbytero ieiunare, ac Deo supplicare iussa, &
 ob eam ipsam causam in tēplo morata, se ab homine Dia-
 cono constupratam prodidisset: Hoc enim cognito vul-
 gus ut ob cōtumeliã ecclesię illatã indignabatur. Acerbis-
 simisq; calumnijs premebantur sacerdotes. Nectarius i-
 taque perplexus quod nam remedium huic infortunio
 adhiberet, stupratorem istum Diaconatu priuauit, &
 consulentibus quibusdam, ut unicuique liberum permit-
 teret, prout sibi ipse conscius esset & consideret, ad My-
 steriorum communionem accedere, pœnitentiarum il-
 lum presbyterum exauthorauit, quod quidem ex eo
 tempore porrò in ritum vindicatum fuit, iam tum, ut
 opinor, ipsa vetustate, & ei coniuncta grauitate atque
 seueritate, in promiscuam ac dissolutam vitam paula-
 tim delabi incipiente, siquidem antea, ut ego existi-
 mo, minora erant peccata, tum ob verecundiam eo-
 rum, qui sua ipsorum delicta ipsi enunciabant, tum ob

feueritatem eorum, qui iudices eius rei constituti erant: Hac porrò de causa Theodosium imperatorem equidem conijcio, prouidentem ecclesie honori ac dignitati edicto cauisse, ne mulieres, nisi liberos haberent, & annum sexagesimum excessissent, diuinum ministerium uel lum susciperent, secundum Apostoli Pauli expressum mandatum. Illæ verò quæ caput ornarent ecclesijs exturbarentur, & episcopi, qui has ipsas admitterent, episcopatibus suis priuarentur.

Quomodo extra Imperij Romani fines exulare Theodosius magnus Eunomiũ iusserit. & de Theophronio eius successore, & de Eutychio ac Dorotheo, & de secta eorum, deque his, qui appellantur Psathyriani, & quomodo Arianorum secta in diuersas factiones distracta sit, & illi magis vniti sint, qui debebant Constantinopoli.

CAPVT XVII.

SED hæc quidem suo iudicio quisque hic expendat. Porro Imperator Eunomium extorri exilio tum condemnauit. Hactenus enim Constantinopoli moratus vel in suburbij vel in domibus priuata conuenticula fouebat, & libros quos conscripserat edebat, multosque verbis in sententiam suam inducebat, ita ut intra breue tempus frequens eorũ populus esset, qui sectam ab ipso denotatam amplecterentur. Sed ille multo post exiliũ elapso tempore mortuus, in patria tandẽ sepulturam sortitus est. Erat ea Cappadocum pagus, Dacora, eratque adscripta territorio Cæsareæ ad Argæum sita: Theophronius autem qui illo præceptore eisdem opinionibus imbutus erat, & ipse quoque Cappodax, dogma eius tuebatur, & cū Aristotelica doctrina mediocriter exercitatus esset, accommodata ad cognoscendos ipsorũ syllogismos rudimenta reliquit, quæ de exercitio mentis inscripsit. Cæterum in absurdas disputationes prolapsus, ut accepi, in iisdem cum præceptore opinionibus permanere dignatus nõ fuit. Nã cū rebus nouandis studeret, ex verbis scripturæ sacræ vsitatis

conten-

contendit, quòd Deus, quia futura prospiceret, præsentia sciret, præterita meminisset, sui similis semper non esset, utpote qui pro ratione futuri, præsentis ac præteriti scientiam mutaret: ob hanc doctrinam cum ne Eunomianus quidem ferendus videretur, ab eorum ecclesia explosus, de se Theophronianos appellatos peperit: Non longè autem post, etiam Eutichius quidam Constantinopoli, sectator Eunomij, sui nominis hæresim reliquit: Etenim cum quæreretur, an nouissimam horam sciret filius, & ad negationem huius, ea quæ in Euangelijs dicuntur, nempe, quòd eam solus pater sciat, opposita esse videantur, confidenter asseuerabat, ne huius quidem scientiæ expertem esse filium, ut qui sine defectu cuncta accepisset à patre: Hanc sententiam cum non recipe- rent ij, qui tum sectæ erant Antistites, ille seipsum à communionem segregauit, & ad Eunomium, qui tum in exilio degebat, profectus est, cum iam Diaconus & alij anteuertissent, ex vrbe Constantinopolitana missi, ut illum vel ac- cusatione, vel si opus foret, disputatione subuerterent: Eunomius edoctus ad quid venissent, Eutychie sententi- am approbavit, & in orationis communionem cum illo venit, cum quidem inter ipsos fas non sit, in orationis cõ- munionem venire cum his, qui aliundè adueniunt, nisi li- teras apportent, quæ ipsos in opinione cum hisce cõueni- re declarent. per notas quasdam epistolis inscriptas, quas alii non intelligant: Non multo post hanc controuersi- am Eunomio defuncto, is qui apud Constantinopolim eius sectæ antistes erat, Eutychie reijciebat, offensus il- li ex inuidia, quòd illius, qui ne clericus quidem erat, cū sententiam studiose oppugnaret, quæstionem soluere ne- quiret: exhinc ergo Eutychie cum ijs, qui secum sentie- bant, in peculiarem sectam segregatus fuit. Eius porro cõ- trouersiæ, quæ de sacro baptismo mota fuit, constans ru- mor tum ipsum hunc, tum Theophronium authorem ar- guit: Atque hæc quidem ego ex ijs, quæ comperi, ad cõ- pendiarum earum causarum notitiam conscripsi, ob quas diuisi sunt Eunomiani: omnes enim controuersias expo- nere quæ hac de re motæ sunt, prolixum fuerit, ac mihi ne- quaquam facile, siquidè ne peritus quidem sum eiusmodi

SOZOMENI HISTOR.

disceptionum: Eadem fere tempestate inter Arrianos Constantinopolim incolentes est exorta quaestio, utrumne antequam filius esset, (cum apud ipsos hunc ex non existentibus esse in confesso sit,) potuerit appellari, Pater Deus? Ac Dorotheus quidem, qui in locum Marini Antiochia accitus praerat huic sectae, quia nomen Patrium relativum esset, antequam filius existeret, patrem non appellari Deum pronunciauit: Marinus vero contrarium affirmabat, & etiam non existente filio semper esse patrem asseuerabat, seu quod ita sentiret, seu quod obniteretur Dorotheo, qui in gubernanda illorum ecclesia ipsi praelatus esset. ex hac igitur causa in duas partes plebs diuisa fuit, & cum Dorotheus una cum sectatoribus suis in ijs templis, quae tenebat, persisteret, Marinus extructis alijs separatim conuentus agebat: Cognominabatur autem isti tum Psathyriani, tum Gothici: Ac Psathyriani quidem, propterea, quod Theodotus quidam Psathyropola (est autem Psathyros tenuis cuiusdam placenta genus) opinionem istam impense defenderit. Gothici vero, quod & horum episcopus Selinas eiusdem opinionis fuerit: Nam hunc vniuersi propemodum barbari sectati, illum conuentum frequentabant: Morigeri enim Selinae erant ut quam maxime, cum is & amanuensis & successor Viphilae ipsorum quondam episcopi, & in ecclesia ad docendum idoneus esset, non modo patria ipsorum lingua, sed etiam Graeca: Non multo post oborta de primatu controuersia inter Marinum & Agapium, quem sectatorum suorum episcopum apud Ephesum crearat, modo non bellum inter sese gesserunt, defendentibus Agapium Gothis. At fertur quidem hac de causa multos ibi clericos de praesulum suorum ambitione conquestos ad ecclesiae catholicae communionem reuertisse: Hoc igitur modo Ariani ab initio segregati sunt, atque etiam nunc in quibus ciuitatibus sunt, separatim congregantur: Eos vero qui Constantinopoli debebant, triginta iam tum & quinque annis inter sese rixatos, in concordiam postmodum redegit ipsorum sectator Plinthas, vir consularis, tum equestris tum pedestris exercitus praefectus, qui tum in aula imperatoris potentissimus erat: Atque illi quidem, cum in unum conuenissent, decreuerunt hanc quaestionem deinceps
in con-

in controuersiam nunquam esse vocandam : & hæc quidem postea sic acta sunt:

Quòd Nouatiani aliam etiamnum hæresim ex se produxerint eorū, qui appellantur Sabbatiani: item de Synodo Sangariana. & de festo Paschali traditio seu expositio Historica.

CAPVT XVIII.

DVrante eodem hoc Imperio, etiam Nouatiani inter sese de festo Paschali disceptantes, aliam sectam eorū, qui Sabbatiani appellatur, constituerunt. Sabbatius enim Presbyter à Marciano ordinatus vnà cū Theoctisto & Macario, cū cōpresbyteris secutus eos, qui Pasucomæ concilium agitarant sub Valente Imperatore, volebat festum Paschatis more Iudæorum celebrari: & cum ab ecclesia defecisset, in initio quidem, partim, quasi sui exercendi gratia secederet, integerrimè enim viuebat, partim, quasi animaduerneret quosdam Mysteriorū communionē indignos, excusabatur, sed postquam in rerum nouandarum studio depræhensus esset, tum verò de ordinatione eius plurimū conquerebatur Marcianus, & satius erat iniquis in spinas imponi manus, quàm in ipsum, sæpius exclamabat: & quoniam in diuersam multitudinem sibi distrahi ecclesiam conspiceret, suæ sententiæ episcopos Sangarum conuocauit, (est is locus Bithyniæ non procul ab Helenopoli ad mare situs) quo postquam conuenissent Sabbatium accersuerunt, & quoniam offensæ suæ causam reddere postulatus, diuersitatem festi causaretur, suspicati illum hæc primatus desiderio confingere, iusurandum ab eo exegerunt, quod Episcopatum nunquam suscepturus esset. quod quidem cum ille cum iuramento professus esset, illi hanc causam dignam non esse rati, ob quam communio distraheretur, decreuerunt vt omnes in vna concordia, & in eodem cœtu simul perdurarent, vtque vnusquisque festum hoc vtcunque vellet celebraret. Eaque de re canonem conscripserunt, quem ἁδ' ἰσφοροῦν, hoc est, promiscuum appellarunt: Atque hæc quidem ita Sangariano concilio placuerunt: ex hoc autē tempore Sabbatius Iudæos secutus, si non eodē tēpore cunctos hoc festum simul cele-

cele-

SOZOMENI HISTOR.

celebrare contigisset, præueniens, uti moris erat, ieiunabat, & priuatim ex legis præscripto peragebat Pascha. Sabbato verò à vespera ad tempus competens in vigiliis ac dignis preceationibus versatus, die postero publicè cum omnibus in cœtu coniunctus, & mysteriorum particeps fuit. Ac primò quidem plebem latuit, sed postquam hinc progressu temporis nobilitatus est, multos imitatores habuit, & maxime quidem Phrygas ac Galatas, quibus est patrium, ut festum hoc modo celebrent: Tandem verò cum manifestè defecisset, eorum episcopatum assumpsit, qui ipsum sectabantur, sicuti mox suo loco dicetur: Caterùm mihi quidem mirari subit, tunc hunc ipsum virum, tum eos etiam, qui ipsi auscultabant, cur hanc alterationem committi sint, cū prisca Hebræi, sicuti refert Eusebius, Philone ac Iosepho & Aristobulo, aliisq; plurimis attestantibus, post æquinoctium vernum Pascha immolarint, cum sol primū duodenarium gradum peragit, quem $\alpha\epsilon\iota\omicron\mu$, hoc est, arietem Græci vocant, ex opposito videlicet lunæ, decimæ quartæ diei cursum perficientis. quando quidem & Nouatiani ipsi in euidentiæ partem asseuerant, quòd neq; sibi neque sectæ suæ antesignano antea id moris fuerit, sed à Pazucomano concilio nuper introductum sit. Quin etiam sectæ suæ fautores in hunc usq; diem apud Romam veterem cū aliis Romanis hoc festum celebrare, quos etiam aliter id celebrasse superiori vlllo tempore deprehensum nō sit, propterea quod Apostolorum Petri ac Pauli traditione vteretur. Ad hæc etiam Samaritani qui Mosaicæ legis æmulatores sunt vel maximi, priusquam noui maturètur fructus hoc festum celebrare non sustinent. Nouum enim inquit ipsū hoc festum lex appellat, ut his nondum apparētibus festum celebrare fas non sit, vndè præcedere vernum æquinoctium oportere, necessitas ipsa conuincat: Mirum ergo est istos, qui Iudæos in hoc imitantur, non magis probasse antiquitatem ab ipsis conseruatam: Atqui, ut videtur, præter hos ipsos, & istos, qui per Asiam sunt, quattordecimanos appellatos, consimiliter cum Romanis & Aegyptijs etiam ij, qui aliis adherent sectis, hoc festum agunt: sed hi quidem in ipsa decima quarta die cum Iudæis feriantur, vnde etiam huiusmodi fortiuntur nomen: Nouatiani ve-

ani verò resurrectionis diem celebrant, Iudæos autem & ipsi sequuntur, & in idem cum quartadecimanis recidunt, nisi forte in quartadecimam diem Lunæ prima dies sabbati incidat, tanto enim Iudæis posteriores euadunt quot dies contigerit sequentem diem dominicam esse posteriorem decimaquarta lunæ. Montanistæ autem, quos Pepuzitas & Phrygas appellant, peregrinam quandam rationem commenti sunt, secundum quam Pascha celebrant, siquidem eos, qui in hoc negotio lunæ cursum curiosè obseruant, reprehendunt, ac dicunt solos esse solares circulos iis sequendos, qui ista rectè ordinare volunt: & menses quidem singulos esse triginta dierum statuunt, incipere autem diem primam ab æquinoctio verno quæ Romanorum more dicatur nona Calendas Apriles, quandoquidem inquiunt duo ista luminaria tum creata sunt, quibus et tempora & anni declarantur. Idque eo demonstratur, quòd luna elapsò vnoquoque octennio cum sole coniungatur, & vtrisque eodem tempore nouilunium contingat, siquidem octennii spatium in cursu lunari nouaginta nouem mensibus, diebus verò bis mille nongentis viginti duabus completur, intra quas sol octo cursus absoluit, destinatis unicuiq; anno diebus trecentis sexaginta, cū quarta insuper vnus diei parte. Etenim à nona Calendas Aprilis, vt ab exordio creationis solis ac primè mensis supputant, memoratà in sacris literis decimaquartam diem, & hanc esse dicunt octauam Idus Aprilis, in qua Pascha perpetuo celebrant. Quod si cum hac die dies resurrectionis forte concurrat, tum proximè sequenti Dominica ferias agunt. Scriptum est enim inquiunt, à decima quarta die, vsq; ad vicefimam primam.

*Catalogus Authoris scitu dignus, de cōsuetudini
bus apud diuersas nationes & ecclesias
vsuatis. CAPVT XIX.*

ATque hæc quidem extiterunt circa hoc festum diuersitates, sapientissimè autem arbitror soluisse subortis olim de eo controuersiam Victorem tunc temporis Romæ episcopum, & Polycarpum Smyrnesem. Etenim

QUE EC-

SOZOMENI HISTOR.

cum occidentis sacerdates traditionem Petri ac Pauli nō
 esse contemnendam arbitrarentur, & Asiā se Iohannem
 euangelistam sequi affirmarent, decreto in communione
 sancito, singuli vt consueuerant festum celebrantes, à mu-
 tua inter se communione nō recesserunt: Friuolum enim,
 & quidem merito, iudicarunt, consuetudinis gratia à se
 mutuo segregari eos, qui in præcipuis Religionis capituli-
 bus consentirent: Neq; enim easdem traditiones per om-
 nia similes, in omnibus ecclesiis quamuis inter se con-
 sentiant, reperire possis. Etenim per Scythiam cum sint
 ciuitates multæ, vnum duntaxat hæ omnes episcopum ha-
 bent, apud alias verò nationes reperias, vbi & in pagis
 episcopi ordinantur, sicut apud Arabes ac Cyprios ego
 comperi, & apud Nouatianos ac Mōtanistas eos, qui de-
 gunt in Phrygia: Diaconi apud Romanos hæctenus non
 plures sunt, quàm septem, ad similitudinem eorum, qui
 ab Apostolis ordinati fuerant, inter quos erat Stephanus
 ille, qui primus martyrium subiit: Apud alios verò nume-
 rus horum promiscuus est: Rursus autem singulis annis
 duntaxat semel Romæ Alleluia canunt, prima die Pascha-
 lis festi, vt à multis Romanis hic hymnus iusiurandi in-
 star tum audiri tum cantari expetatur: Ad hæc neque epis-
 copus neque alius quisquam hic in ecclesia docet, apud
 Alexandrinos verò solus ciuitatis episcopus: Aiunt ta-
 men hanc consuetudinem non prius inoleuisse, quàm ex
 quo Arrius presbyter de doctrina differens insolitam in-
 troduceret: Nouum & illud apud eosdem Alexandrinos
 est, quòd episcopus, dum recitatur euangelium, non af-
 surgat, quod apud alios vsquam fieri, equidem neque
 comperi neque audiui: Hunc etiam sacrum codicem hic
 legit solus archidiaconus, apud alios verò Diaconi, in
 multis etiam ecclesiis soli sacerdotes: diebus autem solē-
 nibus episcopi, vt Constantinopoli, prima feria resur-
 rectionis Dominicæ: Iam illam quæ huic præcessit, quæ-
 que appellatur quadragesima, in qua populus ieiunat, alij
 in sex dierum septimanas computant, vt Illyrij, & qui ad
 occidentem siti sunt, necnon vt vniuersa Lybia & Aegy-
 ptus cum Palæstinis, alij in septem, vt Constantinopoli-
 tani, & nationes circumiacentes vsque ad Phœnices, alij
 sparsim

sparsim tres intra sex aut septem istas ieiunant, alij, tres
 Pascha immediatè præcedentes continuant, alij duas vt
 Montani sectatores: Imo verò ne ecclesiæ quidem con-
 uocandæ apud omnes idem tempus ac modus est. Siqui-
 dem alij sabbato consimiliter ac postridie sabbati conue-
 niunt, vt Constantinopoli & apud alios ferè omnes. Ro-
 mæ autem & Alexandriæ non item: Apud Aegyptios de-
 niq̃ue multis in ciuitatibus ac pagis præter consuetudi-
 nem communiter apud omnes consecratam sub vesperum
 sabbato cõuenientes ac iam pransi Mysteriorũ participes
 fiunt: Precibus quoq̃ & cantibus & lectionibus nec iisdẽ
 nec eodẽ tẽpore cunctos vt inuenire est. Sic enim Reue-
 lationem Petri, quam vocant, à veteribus vt adulterinã
 prorsus reprobata in ecclesiis quibusdam per Palæstinã
 adhuc semel singulis annis recitari compertum habeo.
 Nempe in die Parasceues, quam populus admodum re-
 ligiosè ieiunat in memoriam Passionis Dominicæ: Eam
 etiam quam nunc circumferunt quasi Reuelationem diuini
 Pauli Apostoli, quam veterum nemo vidit, monachi plu-
 rimum commendant: Hoc autem durante Imperio non-
 nulli hunc librum fuisse repertum asseuerant. Aiunt enim
 ex diuina reuelatione Tarsi Ciliciæ in ædibus Pauli Apo-
 stoli marmoream arcam sub terra esse repertam, & in ea
 fuisse istum librum: Sed mihi super hoc percontanti, me-
 dacium esse dixit Cilix Tarsensis ecclesiæ presbyter, quẽ
 quidem virum multos annos fuisse natum ipsa canities at-
 guebatur. Aiebat autem se nihil comperisse quòd huius-
 modi quicquam apud ipsos acciderit, ac mirari se si non
 id commentum sit hæreticorum. Sed de hoc hætenus.
 Multas autem consuetudines per vrbes ac pagos reperias,
 quas ob reuerentiam vel eorum, qui eas ab initio intro-
 duxerunt, vel eorum, qui istis successerunt præuarica-
 ri sibi nec licitum nec tolerandum putent esse ij, qui his
 innutriti sunt. Quod idem & in hoc quoque festo ho-
 minibus vsu venisse putandum est: cuius gratia in hanc
 de istis commemorationem digressus sum.

De in-

SOZOMENI HISTOR.

*De incremento doctrinae catholicae, & perpetua
destructione templorum Idololatricorum,
ac de exundatione Nili fluij.*

CAPVT XX.

DIuulsis ita (vbi dictum est) ijs, qui aliarum sectarum fautores erant, maius etiamnum incrementum capiebat ecclesia catholica, cum illi accederent plurimum ex discordia inter sese dissidentium haereticorum, tum vel maxime ex multitudine paganorum: Imperator enim quia animaduvertebat superioris temporis consuetudine subditos adhuc ad cultum patrium & religiosos ipsorum locos adduci, statim in Imperij initio vetuit, ne hos accederent, ac tandem multos etiam subuertit. Illi itaque templorum defectu, temporis progressu ad ecclesias ventitare consuefacti sunt, neque enim ethnico ritu clam sacrificare tutum erat. Sed capitis & facultatum ablationem poenae nomine lex continebat aduersus eos lata, qui talia auderent: Ferunt autem Aegypti fluium tunc solito tardius ad primum exundationis gradum constitisse. Aegyptij ergo indignabantur, quod non permitterentur secundum leges patrias fluuiio sacrificare. Animaduertens autem gentis eius praefectus eos ad seditionem adornari, Imperatori rem indicauit. Imperator re intellecta, satius est, inquit, erga Deum permanere fidelem, quam fluuenta Nili, & ex ijs expectatam anni fertilitatem praeposuisse pietati, vel nunquam enim fluxerit iste fluuius, si quidem reuera & exantationibus pellici, & sacrificiis delectari, & sanguinis fluxu inquinare influentes ex diuina Paradiso riuos potest: Caeterum Nilus haud multo post largiter effusus etiam sublimioribus undas immisit: & postquam ad perfectissimam, ac raro completam mensuram accessisset, ac nihilominus aqua intumesceret, in contrarium timorem coniecti sunt Aegyptij, ac metus erat, ne & Alexandropolim, quae Libiae portio erat, fluuius inundaret. Fertur itaque Alexandriensium paganos ob hoc ipsum stomachantes quod praeter opinionem euenerat, subsanasse, & in Theatris exclamasse, quod fluuius veluti senex ac delirus eminxisset: ex eo plu-
rimi

nimi Aegyptij patria superstitione damnata, ad Christianismum transferunt. Atque hæc quidem vt comperi conscripsi.

De inuentione venerabilis capitis Diui Iohannis Baptistæ, & qua eius nomine facta sint.

CAPVT XXI.

Circa hoc tempus Constantinopolim translatum fuit Iohannis Baptistæ caput, quod Herodias ab Herode Tetrarcha petierat: Fertur autem fuisse repertum apud monachos quosdam sectæ Macedonianæ, qui cum primùm Hierosolymis habitassent, postea migrarunt in Ciliciam: Sub eo autem imperio, quod ante præsens hoc fuit, iudicante Mardonio, qui domus Imperatoriæ maior Eunuchus erat, iusserat Valens illud Constantinopolim transferri. Itaque illi qui in hoc missi erant, publico vehiculo impositum agebant. Sed vbi ad Panticium peruenissent (qui locus est Chalcedonis) non vltius procedere voluerunt muli, qui vehiculum trahebant, & quidem comminantibus equisonibus, & auriga flagris acriter urgente: cum autem nihil proficerent, videreturque cunctis, & ipsi quoque Imperatori, res ea non sine miraculo ac numine diuino geri, sacrum hoc caput in Cosilai pago deposuerunt, erat enim is fortè in proximo, & ad Mardonii huius ditionem pertinebat. Circa hoc autem tempus siue Deo, siue ipso Propheta exuscitante, venit in hunc pagum Theodosius Imperator. Cui quidem, cum Baptistæ reliquias tollere vellet, solam aiunt restitisse Matronam: ea erat virgo sacra, sed quam sectarentur minister & custos. Cum autem illa cunctis viribus resisteret, ratus non esse cogendam, precibus contendebat, vt concederet, & postquam grauatè cessisset, irritum fore Imperatori quod conabatur, ex eo rata quod tempore Valētis acciderat, purpura sua thecam in qua iacebat, caput inuoluens, accipiebat, ac reuersus ante urbem Constantinopolitanam condidit, in loco quem Hebdomon vocant, ædificato ibidem in honorem Dei amplissimo pulcherrimoque templo: Matronam porrò quamuis frequenter ac multum precatus, & blandis pollicitationibus adortus esset, inducere

Z Imperator

SOZOMENI HISTOR.

Imperator non potuit, ut ab opinione sua desisteret, erat enim sectæ Macedonianæ. Quamquam tamen vincentinus presbyter, eiusdem sectæ fautor, qui & ipsam & Prophetæ loculos ex æquo venerabatur, & sacerdotio in hunc ipsum usum fungebatur, euestigio secutus est, & cum iis, qui de catholica ecclesia erant cõmunicavit, cum quidẽ uti Macedoniani dicunt, cum iureiurando protestatus esset, se ab eorum opinione nunquam esse recessurum. Sed ille ad extremum id hac adiecta conditione manifestè terminavit, ut si Baptista sequi vellet Imperatorem, & ipse quoque cum eodem absque omni hæsitatione conscientiæ communicaret: Fuit autem hic natione Persa, & cum sub imperio Constantij persecutio Christianos affligeret, fugiens vni cum Adda consobrino suo ad Romanos venit, atque ipse quidem in clerum allectus est, & ad presbyterij dignitatem processit. Addas autem vxore ducta plurimum profuit ecclesiæ, & filium reliquit Auxentium, virum erga Deum fide, erga amicos prõptitudine insignem, vita integrum, literarum amatorem, & omnigena tum gentiliū tum ecclesiasticorum scriptorum eruditione præditum, moribus commodis licet Imperatori & Aulicis familiaris esset, & in bellicis expeditionibus splendide se gessisset. Verum illius quidem crebra mentio est tum apud probatissimos quosque monachos, tum apud homines studiosos, qui ipsum familiariter cognouerunt. Matrona verò usque ad obitum in Cosilai pago versata est, vixitque religiosè admodum & castè, & facris virginibus præfuit, quarum etiam nunc multas superesse intellexi, quæ mores disciplina per Matronam accepta dignos representent.

*De Strangulatione ac interitu Valentini
adolescentis Imperatoris Romani, & de
Tyrannide Eugeny, & de vaticinio
Iohannis monachi Thebaide morantis. CAP. XXII.*

Ac The-

AC Theodosius quidem cum orientale imperium in pace gubernaret, his operam dabat, & studiosè admodum Diuinum numen venerabatur. Interea temporis nuntiatur Valentinianum Imperatorem strangulatione interiisse. dicebatur autem, hanc mortem illi per cubicularios eunuchos, & alios quosdam aulicos, & Arbogasten exercitus præfectum esse structam, ob id, quod patrisantem in Imperio iuuenem, & ad multa difficilem reperissent, quæ ipsis placuissent, alij putant eum sibi ipsi manus intulisse, quod quædam conatus quæ eius ætatis feruori non conueniunt, prohibitus fuerit, ac propterea viuere dignatus non sit, quod Imperator cum esset, quod vellet facere non permetteretur: Aiunt sanè hunc adolescentulum ob generositatem corporis & virtutum Regalium excellentiam impendio dignum esse visum imperio, vt qui magnanimitate ac iustitia patrem superare potuisset, si ad virilem ætatem peruenisset: Sed is quidem tamen talis esset ita periit: Porro Eugenius quidam erga Christianorum religionem non syncerè affectus principatum inuasisit, & imperii insignia assumpsit: Putabat enim se id quod conabatur absque impedimento consecuturum, inductus quorundam verbis, qui se futura prædicturos pollicebantur, ex victimarum immolatione, ex viscerum inspectione, ex obseruatione syderum: Harum rerum studiosi tunc erant cum alij multi apud Romanos in dignitate cõstituti viri, tum etiã Flavianus tunc tẽporis Hyparchus, vir eximius & in rebus politicis prudens habitus, quiq̃ue insuper ex omnis generis diuinationis scientia exactè præscire futura credebatur, hac enim ex istimatione Eugenium potissimum perpulit, vt ad bellum sese pararet. Cum Imperium illi fato destinatum esse asseueraret, & victoriam ex pugna illi cessuram, & mutationem Religionis Christianæ. Atque Eugenius quidem hac spe inescatus maximum parauit exercitum, & Italiæ portas, quas Romani Iulias Alpes vocant, occupatas præsidio continuit, vt quæ per angustias vnum duntaxat accessum præbeant, cum vtrinq̃ue præruptis scopulis & altissimis montibus communitæ sint: Theodosius interim sollicitus quem nam exitum habiturum

SOZOMENI HISTOR.

biturum esset hoc bellum, quod contra se susceptum erat, & vtrumne se ipsum subducere, an verò ingruentē hostem sustinere oporteret, constituit in hanc rem vti consilio Iohannis monachi Thebaide morātis, quem inibi ob futurorum scientiam celeberrimum fuisse superius dictū est: Itaque Eutropium ex eunuchis aulicis vnum, qui ipsi fidus erat, in Aegyptum misit, vt, si fieri posset, ipsum adduceret, vel si sequi grauaretur, saltem quid factū opus esset, ex ipso cognosceret. Ille igitur cum ad Iohannem peruenisset, vt ad Imperatorem veniret non impetrauit, sed reuersus nūciauit illi, quod & in illo bello victor futurus esset, & sublato Tyranno in Italia moriturus: Quæ vtraque fuisse vera euentus docuit.

De exactione vectigalium, de imperatoris statuis apud Antiochiam deiectis, & Flauiani Episcopi legatione. CAPVT XXIII.

HOC tempore ob necessitatem belli visum est prefectis, quibus id ex officio competebat, vt plus solito tributorum à vectigalibus exigerent: cuius rei nomine cōcitata seditiōe populus Antiochenus in Syria, statuas imperatoris & cōiugis eius deiecit, & iniecto fune rapauit, emissis etiam contumeliosis vocibus, quales emitti consentaneum est à multitudine grafsante: Caterum cum Imperator ex Antiochiensibus multos perdere decreuisset, ad solum eius propositi rumore plebs consternata fuit, & remisso furore pœnitentiā egit, ac perinde vt ob presentia mala, quæ futura nūciabantur, gemebat ac plorabat, & Deo supplicabat, vt Imperatoris iram mitigaret. Cantilenas quibusdam lugubribus ad eam supplicationem vsurpatis: Tum etiam Flauianus Antiochiensium episcopus pro ciuibus suis intercedens, offenso etiamnum imperatore, persuasit adolefcētibus qui ad mensam imperatoriā canere selebant, vt eas pronūciarent cantilenas quæ in Antiochiensium supplicationibus erant: Quod factū ferunt Imperatorem humanitatis affectu pertusum, & misericordia vntum, confestim iram posuisse, & vrbi reconciliatum thrymis irrigasse phialam, quam tum forte manu tenebat: A-

bat: Aiunt porro præcedente nocte, post quam succedente die seditio mota fuit. Spectrum mulieris fuisse visum magnitudine inuisitatum & aspectu horrendum, quod quidem in sublimi per ciuitatis plateas discurrens aëre diuerberaret flagello horrifono, vt quemadmodum ad iram ferar incitant ij, qui ad huiusmodi spectacula operam suam nauant, ita hanc seditionem Dæmonum insidijs genius aliquis malus commouerit. Ac fuisset sane cædes ingens consecuta, nisi iram suam Imperator sacræ supplicationis reuerentia motus, remisisset.

De libertate D. Ambrosii, qua apud imperatorē Theodosium in loquendo vsus est. item de cæde Theſalonica facta, denique enarratio aliquot præclarè factorum sancti Ambrosii.

CAPVT XXIIII.

Postquam igitur omnia illi instructa essent, quæ ad bellum necessaria erant. Honorium Iunio rem filium suum Cæsarem declarat. Arcadium enim iam antea inaugurauerat. utroque autem filio Constantinopoli relicto prope cum exercitibus ex oriente ad occidentales imperij regiones festinabat, sequebaturque ipsum ingens auxiliarium manus ex barbaris, Istri accolis: Fertur autem quod cum egressus Constantinopoli ad septimum miliare peruenisset, Deo preces nuncuparit in ecclesia illa, quam in honorem Iohannis Baptistæ cõstruxerat, ac petierit vt expeditionis istius alea tum sibi tum exercitui suo, tum Romanis omnibus foeliciter caderet, & auxiliarem sibi inuocauerit, ipsum Baptistam: Hec igitur precatus in Italiam contendit, & irruptione in Alpes facta primas custodias occupat, superato autem transitu cacumine, vbi ad descensum peruenisset, videt planitiem equitibus ac peditibus refertam, & non procul istinc à tergo multos & hostibus in vertice montis tum quiescentes. cum igitur primi transgressi cum hostibus in campo iam pedem contulisset, ac pugna acris & anceps mota esset, adhuc autem superesset exercitus, considerans quantum quidem ad humanas vires attineret, suos, quantumuis cupiant, saluari non posse, siquidem & illi irruerent, qui montis cacumen à tergo

Z iij occu

SOZOMENI HISTOR.

occuparāt, pronus in terram prolapsus orabat. ac Deus est
 confestim exaudiuit, sicut comprobauit euetus: siquidem
 duces istorum, qui montis verticem tenebant, missis qui-
 busdam, nunciarēt, se illi auxilio venturos esse, siquidem
 apud eum in dignitate futuri sint, cum igitur nec chartam
 nec atramentum petatum reperiret, accepta tabula, quam
 ex astātibus quidā forte habebat, adsignauit illis præclari
 ac digni exercitus præfecturam, quam apud ipsum sint cō-
 secuturi, siquidem promissa adimpleuerint. Quocirca &
 illi accepta hac conditione Imperatori iunguntur: Adhuc
 autem neutra parte cedēte, sed pugna in campo etiamnum
 vtrimque æqualiter feruente, ex aduerso in hostes illapsus
 vētus inuitatus, & qualē antea nunquam cognouimus, a-
 cciem eorum dirupit, tela verò & spicula in Romanos eia-
 culata, velut ex solido repercussa, in eorum corpora con-
 uertit, qui emiserant, & scuta eorum de manibus excussa
 cum puluere & illuue aduersus ipsos volutauit: Nudati
 itaque armis plerique eorum euestigio trucidati sunt,
 plerique ad exiguum tempus fuga saluati, non multo post
 capti sunt: Eugenius autem ad pedes Imperatoris accurrens
 vt seruaretur supplicabat, sed interim dum supplicaret, a
 milite quopiā capite trūcatus est. Arbogastes verò fugiēs
 post pugnam sibi ipse manus intulit: Fertur autem quod
 eo tempore, quo pugna hæc committeretur, ex eo templo
 Dei, quod erat in Hebdomo, in quo preces fuderat Impe-
 rator, egressus Dæmon quidam subreptus in sublime Io-
 hanni Baptistæ sit conuitiatus, & capitis obruncationem
 exprobrarit, magnaue voce clamarit. Tu ne me vincis, &
 exercitui meo insidiaris? huic rei qui forte præsentēs ad-
 erant, cum magnum esset apud omnes studiū de bello vel
 audire aliquid vel dicere noui, obstupefacti, adnotarunt,
 eundem hunc fuisse diem, quo hunc euentum belli exti-
 tisse, non multo post ab ijs cognouerunt, qui pugnae in-
 terfuerant: Atque hæc quidem sic esse acta dicuntur. Im-
 perator autem sublato Eugenio, cum Mediolanum venis-
 set, ad ecclesiam processit, vt oraret, sed cum iam ad osti-
 um peruenisset, occurrit ei Ambrosius eius ciuitatis epis-
 copus, & apprehensa illius purpura, in præsentia populi,
 hunc gradum inquit, homini enim ob peccata prophano,
 & ma-

& manus innoxio sanguine commaculatas habenti fas nō est, antequam pœnitentiam egerit, vel sacrum ingredi solium, vel ad diuinorum Mysteriorum communionem admitti: Imperator libertatem sacerdotis admiratus cogitationibus conscientiam accusantibus regressus est. pœnitentia compunctus: Erat autem peccati insimulatio huiusmodi: Botherichæ tum temporis apud Illyrios militū præfecti auriga, pincernam Domini impudicè intuitus de stupro interpellarat, eaque de causa compræhensus in vinculis erat. Instante autem solenni equestri certamine, populus Theſſalonicensis illum, velut ad eam concertationem necessarium, dimitti postulabat: Quod quoniam nō impetrabat, in grauē seditionē efferbuit, ac tandē etiam Butheritham ipsum interfecit: Qua re nunciata imperator præter modum excanduit, & certum eorum numerum, qui adfuerant interfici præcepit, ex quo ciuitas multis iniustis cædibus impleta fuit. Siquidem peregrini, qui modò vel ad nauigauerant, vel de via aduenerant ex improviso appræhēdebantur, fiebantque miserabiles clades in quibus & hæc quoque. Mercator pro filijs suis duobus captis seipsum offerens, orabat vt filijs seruatis ipse interficeretur, & in eius facti mercedem auri quicquid habebat militibus pollicebatur: Illi calamitatem hominis miserati, pro vno ex filijs, quocunq; vellet supplicationem admittunt, duos verò dimittere tutum sibi non esse dicunt, ob id quod numerus deficeret. Pater itaque vtrumque lamentabūdu ac plorans intuitus, neutrius electionem facere sustinuit, sed in continua hæsitacione, donec interficerentur ambo, suspensus mansit, æquali vtriusque amore victus: Quin etiam frugi quendam seruum accepi pro domino suo, qui ad lanienam raptabatur, alacriter tunc oppetiisse mortem: Talium igitur ac talibus consequentium malorum, vt consentaneum est, Ambrosius Imperatorem insimulans ab ecclesia arcuit, & à communionē seclufit: Imperator verò publicè coram ecclesia peccatum confessus est, ac toto tempore, quod illi ad pœnitentiam præfinitum erat, vt qui lugeret, Imperiali ornatu vsus non est: Quin & legem quoque illis irrogauit, qui Imperialibus mandatis famulantur, vt in tricesimum

SOZOMENI HISTOR.

vsque diem supplicia differant eorum, qui ad mortē con-
demnati sunt, vt intermedio tempore Imperatoris ita mi-
tigari, & placato eius animo misericordiæ locus esse pos-
set: Ab hoc Ambrosio & alia multa præclare gesta sunt
officio sacerdotali digna, quæ, vt consentaneum est, indi-
genis solis constat. ex præcipuis autem eius factis ego &
illud quoq; cognoui: Moris erat vt Imperatores dū sacris
interessent, in sacrario sederent, Maiestatis ergo à populi
cōsortio separati: Ambrosius autē considerans eam con-
suetudinem vel ex assentatione, vel ex ordinis inscitia esse
natam, Imperatori in ecclesia locum assignauit ante sa-
crarij cancellos, ita vt populum Imperator, Imperatorem
sacerdotes ordine sedis antecederent: Hanc autem opti-
mam constitutionem Theodosius imperator approbavit,
& successores eius corroborauerunt, ac nos eam ex eo
vsque tempore conseruatam cernimus: Eiusdem viri hu-
ius & illud factum memorabile hoc libro complecti ne-
cessarium duxi: Paganus quidam ordine illustris vir, Gra-
tianum conuitiis prociderat, & patre indignum appella-
uerat, eiusque rei habito iudicio capitis damnatus erat:
Cumque iam ad supplicium duceretur, venit in palatium
Ambrosius pro illo supplicaturus. Cæterum cum Grati-
anus eorum instinctu, qui illi damnato insidiabantur, di-
stineretur spectaculis venationū, quales priuatæ delecta-
tionis non publici commodi gratia Principes exhibere
consueuerunt, nec Atriensem quisquam illi rem indica-
ret, quasi oportunum non esset, recessit: Progressus au-
tem ad illam portam, per quam feras introducebant, clan-
culum se habuit, ac simul cum venatoribus ingressus, non
antea causam rei agere omisit, neque prius Gratiani & au-
licorum eius obsecrationibus cefsit, quàm saluiferū suf-
fragium Gratiano extorsisset, quo morti destinatum libe-
raret: Quin etiam circa legum ecclesiasticarum obseruan-
tiam, & institutionem clericorum sibi commissorum ad-
modum sedulus erat: Ex multis itaq; eius præclaris factis,
hæc à me dicta sint, vt intelligatur, quanta apud Impera-
tores propter Deum loquendi libertate polluerit.

De san-

CAPVT XXV.

HAC memoria multi multis in locis per orbem terrarum inter episcopos præclari extiterunt: vt Donatus Euroæ Epiri, quem & alia multa mirabilia fecisse testantur indigenæ, & illud maximè, quod in Draconis interfectione præstitit: Qui in Chamægephyris, quas vocant, ad viam Regiam lustrum habebat, & oues, & capras, & boues, & equos, nec non & homines, & alia rapiebat: Neque enim ille vel gladium vel hastam ferens, vel aliud aliquod telum habens, hanc belluam adortus est, sed cum illa eum aduentantem sensisset, & caput, velut impetum factura, exerisset, signum crucis aduersus ipsam aëri digito inscripsit, & illi in faciem expuit: Illa sputo in os accepto statim cecidit, ac mortua iacens amplitudine non minor apparuit iis serpentibus, qui visuntur apud Indos. Siquidem vt ego quidem accepi, octo iugis in proximum campum extractam indigenæ combusserunt, ne putrefacta aërem inquinaret, & morbos pestilentes gigneret: Donato huic sepulchrum est insigne templum ab ipso denominatum. Prope quod etiam fons est aquis vberimis scaturiens, quem, cum antea non esset, Deus illius precibus exoratus edidit, erat enim is locus prorsus aridus. Nam cum ille aliquando ex itinere huc aduenisset, fertur sodalibus eius aquæ defectu laborantibus, effossa manibus terra, orasse, & simul ad votum aquam vberem scaturiuisse, & ab eo tempore defecisse nunquam: Sed huius quid est rei testes sunt, qui Isoriam incolunt, pagum Euroæ, in quo hæc acta sunt: Eadem memoria Tomiensium & reliquæ Scythiæ ecclesiam gubernabat Theotinus Scythæ, vir in Philosophia enutritus, quem ob virtutem admirati Hunni Istri Accolæ Barbari Deum Romanorum appellabant. Nam sane diuinas in eo virtutes experti fuerant. Fertur enim, quod aliquando iter per hanc Barbarorum terram facienti, eadem via obuiam facti sint, qui ad prædationem adequitabant. Lamentantibus igitur eius sociis, perinde vt qui iam iam essent

SOZOMENI HISTOR.

sent perituri, ille descendens ab equo orabat, quo facto Barbari, neque ipso neque comitibus eius, neque equis quibus infidebant conspectis, præterierunt: cum autē crebris incursionibus Schythas infestarent Hunni, quamuis natura essent feri, tamen ad mansuetudinem cōuertit, tum conuiujs, tum muneribus eos liberaliter excipiens: Quæ quidem ex re vir quidā Barbarus eum suspicatus esse opulentum, dolo capere statuerat, parato igitur in hoc laqueo ad scutum alligato, sicut in hostes consueuerat, illi dum colloquitur, sublata dextra funem immissurus erat, tanquā eum ad se & ad contribules attracturus. At verò manus in ipso conatu eleuata in aëre remansit, nec antea Barbarus ex inuisibilibus istis vinculis liberatus est, quā alijs pro ipso intercedentibus Theotinus Deum exorasset. Aiunt porrò quod hic in coma nutrienda perseuerarit, & Philosophiæ studium, uti cœperat, prosecutus, ac tenui victu vsus sit, sumendique nutrimenti non semper idem, sed in fame atque siti tempus determinauerit. Philosophi enim erat opinor, his quoque pro necessitate, & non pro otio locum dare.

De sancto Epiphanio Episcopo Cypri, & particularis quadam rerum eius expositio.

CAPVT XXVI.

EAdem tempestate Metropolitanæ Cypriorum ecclesiæ præerat Epiphanius, quem non solum in rebus politicis ob virtutes, sed & ob miracula illustrem Deus effecit, quæ in honorem eius tum uiuentium defuncti peragere dignatus est: defuncto enim, quod uiuenti non contigerat, ad sepulchrum eius etiam adhuc dæmones expelli & sanationes fieri fama est. Sed & eo tempore quo uiueret multa illi admirabilia tribuuntur. Quorum vnum, quod quidem nobis innotuit, illud est. Nam cum largus esset in pauperes & eos, qui vel naufragijs vel alijs infortunijs afflicti erāt, postq̄ iā olim suas ipsius facultates insumserat, exigēte necessitate, etiā pecunias ecclesiæ erogabat: fuerant hæc sanè multæ, vndique enim

enim multi quibus opes suas in pios vsus conuertere de-
 cretum fuerat, & viuētes illius Ecclesiæ tradiderūt & mo-
 rientes reliquerunt: considerabant enim, quòd ille qui
 & rerum dispensator, & numinis diuini cultor bonus e-
 rat, munera quæ contulerant ex ipsorum sententia di-
 stributurus esset: Aiunt igitur quodam tempore paucis
 admodum reliquis pecunijs, ecclesiæ dispensatorem in-
 dignatum fuisse & quasi nimis profusum reprehendis-
 se, sed illum ne sic quidem abstinuisset à munificen-
 tia sua erga egenos declaranda. Erogatis igitur cunctis,
 accessit quidam ad domunculam in qua dispensator
 habitabat, & crumenam multis nummis aureis refer-
 tam dedit. Sed cum neque qui dederat, neque qui mi-
 serat, manifestus esset, videreturque merito insolens,
 hominem quenquam in tantarum pecuniarum largitio-
 ne se ipsum præbere ignotum, tum verò omnes rem di-
 uinitus esse gestam agnouerunt: Quin & quale etiam ali-
 ud de ipso referatur, commemorare volo: Quamquam &
 hoc ab eximio isto Gregorio qui Neocæsariensem gu-
 bernauit Ecclesiam itidem gestum esse accipio, quod li-
 benter credo, nam præpterea diffidendum non est, id con-
 similiter & ab Epiphanio esse actum: Siquidem nec so-
 lus Petrus Apostolus mortuum suscitauit, sed & Iohan-
 nes euangelista Ephesi & Philippi filix Hierapoli, & ea-
 dem à multis tum veteribus tum nostri temporis pijs viris
 esse gesta, reperias: est autem huiusmodi, quod dicere
 volo: Duo quidam mendici Epiphanium aliquo abeun-
 tem aucupati hoc agebant, vt ad eò plusculum aliquid
 auferrent. itaque eorum alter, cum se humi extendisset
 iacebat scilicet mortuus, alter assistens plorabat, qui vi-
 delicet & socij lugeret mortem, & simul paupertatem
 accusaret, ob quam ne sepelire quidem illum pos-
 set: Epiphanius iacenti requiem imprecatus est, &
 quæ ad funus necessaria forent largitus, lachryman-
 ti, sepulturam inquit procura mi fili & plorare desine,
 neque enim resurget nunc. In hoc enim casu, id
 quod est inuitabile & prorsus fatale, generoso a-
 nimo perferre oportet. Atque hic quidem his di-
 ctis transijt: Cum autem nemo iam in conspectu
 esset,

SOZOMENI HISTOR.

esset tum pede iacentem mouens ille qui a stabat, ac simul collaudans quod perquam euidenter mortuum expressisset, erige te ipsum, inquit, vt ex laboribus tuis hunc lætum consumamus diem. Cæterum cum ille consimiliter iaceret, & nihilo magis vel clamantem audiret, vel cunctis viribus obuoluentem sentiret, effuso cursu sacerdotem affecutus imposturæ suæ certionem facit, ac plorans & capillos vellicans obsecrat, vt socium resuscitet: Atqui Epiphanius hominem hortatus, ne id, quod actum erat, moleste ferret, ab se dimisit: Neque enim quoduis factum Deus simpliciter resoluit, ob id opinor, vt hominibus fidem faciat, quod ipsum cuncta videntem & cuncta audientem decipiant ij, quicumque erga ministros eius sese tales præbent.

*De Acacio Beroæa episcopo. & de Zenone & Aiace
viris illustribus, & ob virtutem claris.*

CAPVT XXVII.

HÆc ita gesta esse accepi: ex eo autem tempore & Acacius inter episcopos clarus extitit, qui iam antea Beroæa in Syria episcopus fuerat: Huius & alia facta scripto digna ferri consentaneum est. propterea quod ad solitariam vitam à puero exercitatus officio suo præclare functus sit, sed tamen illud maximum virtutis argumentum dedit, quod omni tempore apertum habuerit episcopale habitaculum, vt & cibi & somni capiendi tempore, tum à peregrinis, tum à ciuibus suis, quibuscunque placeret liberè conspiceretur. id quod maxime laudo: Nā aut propterea sic vixit, quòd sui fiduciā semper habuerit, aut quod hoc exercitij genere naturæ procliuatatem ad vitia propensam refrenare cogitarit, vt dum perpetuo se deprehensum iri suspicatur, ab ijs qui ex improviso superuenerent, in continuis excubijs, neque ab ijs deuiaret quæ ipsum decebant, & honestis negotijs continuo occuparetur: Eodem tempore etiam clari erant Zenon & Aiax fratres, qui Philosophati quondā erant non in solitudinibus sed in Gaza maritima, quam etiam Maiumam vocant. Ambo autem

autem circa doctrinam fidelissimi extiterunt, ac Deū viriliter confessi sunt, adeo vt à paganis sæpenumero grauitèr admodū & immaniter vexati sint: Fertur autem Ajax pulcherrimā duxisse vxorē, & ter modò cū ea toto tēpore cōgressus, tres sustulisse proles. ac deinceps ob huiusmodi cōsuetudinis abstinentiam ab vxore separatus solitariā duxisse vitam, ac duos ex filijs ad rem Diuinam & cœlibatum, tertium verò ad Matrimonium educasse, moderateque & admodū præclarè Botolianā ecclesiam gubernasse. Zenon verò etiamnum iuuenis mundo ac matrimonio contēpto diligentissimus extitit circa ministerium Dei. Aiūt eum, imò & nos quoque vidimus, cum Mæumanam ecclesiam gubernaret, iā senē & natū plus minus annos cētum, nunquā vel matutinos vel vespertinos hymnos neglexisse, nisi forte morbus ipsum impediret. & cum in Philosophia monastica vitā traduceret, ex lino texebat vestes vnica tela. Atq; hinc tū sibi necessaria acquirerebat, tum alijs suppeditabat, atq; hoc quidem opificium ille ad mortē vsque exercere non cessauit, etiamsi propter senium reliquis eius gentis sacerdotibus esset superior, ac populo & pecunijs maximè ecclesie præset: Horū igitur ego mentionem feci, vt constaret quales eo tēpore sacerdotes extiterint, omnes enim recensere longum foret, quandoquidem plurimi ex his boni extiterunt. Siquidem Deus ipforum vitam testimonio suo comprobauit, cum & orantes promptè exaudiuerit, & miraculis plurimis illustrauerit.

De inuentione Reliquiarum Abacuc & Michæe Prophetarum. & de obitu Imperatoris Theodosii magni.

CAP. XXVIII.

AB huiusmodi viris ecclesia vbique gubernata, ad concordiam virtutem ac zelum populum simul & clerum adduxit: Atqui non hæc sola Religionem honestabant, verum etiam Abacuc, & post eum non longo interuallo Michæas, inter Prophetas primi circa hoc tempus apparuerunt. Ambo autē corpora (vt intellexi)

per di-

SOZOMENI HISTOR.

per diuinam in somnis visionem indicata sunt Sebeni-
no tum temporis Eleutheropolis episcopo: Erat autem
nomen eius ciuitatis Cela quæ antea Cila vocabatur,
in qua repertus fuit Abacuc, at Baratfatia locus est cir-
citer decem stadiis ab ea ciuitate distans, in quo Mi-
chæ sepulchrum erat, quod monumentum fidele vo-
cabant indigenæ, ignari quid dicerent, Nephasa mee-
mana lingua patria appellantes: Satis igitur oportuna
& hæc ad Christianæ doctrinæ celebritatem sub hoc im-
perio contigerunt: Theodosius autem imperator post
victoriam de Eugenio obtentâ, dū versaretur Mediola-
ni morbo correptus fuit: Recordatus itaque vaticiniij
Iohannis Monachi se moriturum suspicabatur, quare
filium Honorium quàm poterat ocysimè Constanti-
nopoli euocauit, quem postquam præsentem conspi-
catus esset, melius habere sibi visus est, adeo vt & ad
equestris certaminis spectaculum vnâ cum illo pro-
diret. Cæterùm cum à prandio statim malè
affectus esset, iniunxit filio vt is specta-
culum absolueret, ac sequenti nocte
vita defunctus est. Obliuio
& Flauiano fratribus
Consulibus.

SEPTIMI LIBRI EINIS.